

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Trhové Sviny

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: REHABILITACE

Autor: Mgr. Daniela Kroužilová, Ph. D.

Vedoucí práce: Mgr. Jana Stejskalová, Ph. D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci s názvem Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Janě Stejskalové za odborné vedení, velice cenné rady, konzultace a připomínky. Velice si vážím spolupráce vedoucí sociální pracovnice Mgr. Moniky Valihrachové z nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech. Dále patří veliké poděkování výchovným poradkyním Základní školy a Gymnázia v Trhových Svinech, které byly ochotny mi v časovém stresu, způsobeným covidovou situací, během jednoho týdne dodat vyplněné dotazníky.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Trhové Sviny

Abstrakt

Je velice důležité předcházet rizikovému chování dětí a mládeže. Jedním z míst, které se věnuje prevenci rizikového chování dětí a mládeže jsou, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké je povědomí dětí a mládeže v Trhových Svinech o fungování Nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech.

Teoretická část mé bakalářské práce vymezuje nízkoprahová zařízení, rizikové chování a jeho druhy, rizikového chování u dětí a mládeže, vliv okolí na adolescenty a streetwork. Svou práci jsem soustředila na žáky druhého stupně Základní školy v Trhových Svinech a studenty víceletého Gymnázia v Trhových Svinech.

Empirická část mé práce zkoumá, zda je povědomí o fungování nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech u studentů víceletého Gymnázia v Trhových Svinech vyšší než u žáků druhého stupně Základní školy v Trhových Svinech.

Výzkum byl prováděn strategií kvantitativního výzkumu, metodou dotazníkového šetření. Výzkumným souborem byli žáci druhého stupně Základní školy v Trhových Svinech a studenti víceletého Gymnázia v Trhových Svinech.

Z výzkumu vyplynulo, že u respondentů je velký rozdíl ve znalostech podle typu školy, kterou navštěvují. Více se hovoří o nízkoprahovém zařízení na základní škole, žáci mají větší povědomí o existenci a fungování nízkoprahového zařízení než studenti víceletého gymnázia. Hypotéza se tedy nepotvrdila.

Výsledky výzkumu mé bakalářské práce mohou pomoci pracovníkům Nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech lépe informovat děti a mládež o fungování tohoto zařízení a najít způsob, jak získávat nové klienty.

Klíčová slova: nízkoprahové zařízení; výchova; rizikové chování; prevence, volný čas.

Low threshold club for children and youth in Trhové Sviny

It is very important to prevent risky behavior in children and adolescents. The prevention of risky behavior of children and youth is dealt with by low-threshold facilities for children and youth. The aim of this bachelor's thesis is to find out what is the awareness of children and youth in Trhové Sviny about the functioning of the Low-Threshold Facility in Trhové Sviny.

The theoretical part of this work defines low-threshold facilities, risky behavior and its types, risky behavior in children and adolescents, the impact of the environment on adolescents and streetwork. This work focuses on the pupils of the second stage of the Primary School in Trhové Sviny and the students of the multi-year Grammar School in Trhové Sviny.

The empirical part of this work examines whether awareness of the functioning of a low-threshold facility in Trhové Sviny among students of the multi-year Grammar School in Trhové Sviny is higher than among pupils in the second grade of the Primary School in Trhové Sviny.

The research was carried out using quantitative research, the method of a questionnaire survey. The research group consisted of pupils of the second grade of the Primary School in Trhové Sviny and students of the multi-year Grammar School in Trhové Sviny.

The research showed that there is a big difference in the respondents' knowledge according to the type of school they attend. There is more talk about low-threshold facilities in primary school, pupils are more aware of the existence and functioning of low-threshold facilities than students of a multi-year grammar school. The hypothesis was therefore not confirmed.

The results of this research can help the staff of the Low-Threshold Facility in Trhové Sviny to better inform children and young people about the operation of this facility and find a way to gain new clients.

Keywords: leisure; low threshold equipment; prevention; risky behavior; upbringing.

Obsah

1	TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1	Historie nízkoprahových zařízení	7
1.1.1	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	9
1.1.2	NZDM Trhové Sviny	10
1.1.3	Rizikové chování	12
1.1.4	Vliv prostředí na vznik rizikového chování	21
1.1.5	Prevence výskytu rizikového chování	23
1.1.6	Streetwork	23
1.2	Výchova, rodinné prostředí	24
1.2.1	Vymezení pojmů výchova	25
1.2.2	Zájmová činnost	25
1.2.3	Problémy spojené s volným časem	26
2	CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	29
2.1	Cíl práce	29
3	METODIKA	30
3.1	Výzkumný soubor	30
3.2	Předvýzkum	31
3.3	Způsob analýzy dat	31
3.4	Proces sběru dat	32
3.5	Etické aspekty výzkumu	32
4	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	33
4.1	Ověření zadané hypotézy	51
5	DISKUSE	56
6	ZÁVĚR	60
7	SEZNAM LITERATURY	62
8	SEZNAM PŘÍLOH, TABULEK A OBRÁZKŮ	67

1 Teoretická část

1.1 Historie nízkoprahových zařízení

Poměrně novou institucí v naší republice jsou nízkoprahová zařízení (dále NZDM), která se etablovaly od druhé poloviny devadesátých let. Vznik NZDM se spojuje se vznikem a rozvojem terénní sociální práce na ulici – streetwork, ke kterému docházelo od poloviny 90.let. Důležitou etapou bylo navázání spolupráce s kolegy ve Spolkové republice Německo, kteří předávali své zkušenosti nově se vzdělávajícím sociálním asistentům (Vývoj služby NZDM v České republice a vize NZDM 2030, 2019).

V historii vzniku NZDM mají své místo tato jména:

- Jiří Staníček, který se v polovině devadesátých let podílel na vytváření definic, formulací pojmů v oblasti streetwork.
- Vladimír Bodlák, aktivní člen pro vytváření standardů sociálních služeb při MPSV.
- Petr Klíma, sociální pedagog, supervizor, přispěl k realizaci vzdělávacího programu Gabriel.
- Aleš Herzog, vedoucí Preventcentra Ulita Blansko, koordinátor pracovní skupiny ČAS (Kořeny vzniku NZDM v České republice, 2006).

Služba je určena mládeži a dětem, které se ocitly v obtížné životní situaci, jsou jí ohroženy a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o ambulantní, případně terénní formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je umožnit klientům lépe se orientovat ve svém sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci.

Posláním NZDM je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním stylu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.

Cílem NZDM je dětem a mládeži zabezpečit:

- podporu pro zvládnutí obtížných životních událostí,
- snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního stylu a rizikového chování,
- zvýšení sociálních schopností a dovedností,
- podporu sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity,
- nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během pobytu v zařízení a podmínky pro realizaci osobních aktivit,
- zlepšovat kvalitu jejich života,
- předcházet nebo snížit zdravotní rizika související s jejich způsobem života,
- lepší orientaci v jejich sociálním prostředí,
- podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.

Princip nízkoprahovosti

„Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se hlásí k principům poskytování sociálních služeb. Jako významný specifický princip svého fungování definují nízkoprahovost (Česká asociace streetwork, Pojmosloví 2008). Uživatelé mohou zůstat v anonymitě a veškerá osobní dokumentace smí být vedena pouze s jeho souhlasem. Podmínkou docházení do zařízení není členství ani registrace. Pravidelná docházka do zařízení není podmínkou užívání služby. Uživatelé mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení. V Pojmosloví České asociace streetwork (2008) je uvedeno, že se uživatel nemusí zapojovat do připravených činností. Služby sociálního charakteru jsou bezplatné. Provozní doba zařízení je přizpůsobena požadavkům uživatele, je stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.

„Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky či efektivitu služby.“ (Česká asociace streetwork, Pojmosloví 2008).

Legislativa

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež je sociální službou a je zřizováno na základě zákona č.108/2006Sb., o sociálních službách. Činnost NZDM podléhá vysokým nárokům na kvalitu a následné kontrole. V zařízení pracují odborní pracovníci, zpravidla

s vysokoškolským vzděláním, kteří děti a mládež motivují formou skupinové a individuální práce ke změně nebo zlepšení jejich postojů k životním otázkám. Sociální službu může poskytovat sama obec, případně neziskové organizace. Pro obec i organizace, které chtějí poskytovat sociální služby, platí povinnost registrace, která se řídí zákonem č.108/2006 Sb., o sociálních službách (Chovancová, 2019).

Služba sociální prevence

„Dle §53 zákona o sociálních službách služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“ (Zákon č. 108/2006, s. 45).

1.1.1 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Dle §62 zákona o sociálních službách poskytují nízkoprahová zařízení pro děti a mládež ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním, prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutická činnosti,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. (Zákon č.108/2006 Sb., 50).

1.1.2 NZDM Trhové Sviny

Tato služba je vykonávána dle zákona č. 108/2006Sb., o sociálních službách, dle vyhlášky č.505/2006Sb. a dle standardů kvality sociálních služeb. Součástí služby jsou:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutická činnost,
- pomoc při uplatnění práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

NZDM Trhové Sviny patří pod středisko Husitské diakonie nazývané Domeček. Domeček působí na Trhosvinensku od roku 1992. NZDM je rozděleno na Klub Archa a Klub Domeček. NZDM je určeno pro děti a mládež ve věku od 6 do 20 let. Dětem a mládeži jsou poskytovány informace, podpora, pomoc a bezpečný prostor pro smysluplné trávení volného času. Snahou je zlepšit kvalitu života mladých, posílit jejich zodpovědnost a sebedůvěru. Předcházet nebo snižovat sociální a zdravotní rizika související se způsobem jejich života.

Základní rozdělení cílů organizace:

- a) ve vztahu ke klientovi:
 - prevence,
 - podpora,
 - bezpečný prostor,
 - osobní rozvoj.
- b) podporovat zdravý životní styl dětí a mládež:
 - ve vztahu k organizaci a veřejnosti,
 - odbornost (pracovníci mají potřebné vzdělání),
 - finance (zajištění ekonomické stability pro udržení provozu služby),
 - vzájemná spolupráce mezi zaměstnanci,
 - informovanost (webové stránky, tisk, výstavy, vernisáž).

Hlavní cíl

Prostřednictvím nabídky sociální služby NZDM usilovat o sociální začlenění uživatele a pozitivní změnu v nepříznivé sociální situaci a ohrožujícím způsobu života. Napomáhat k uvědomování si vlastní hodnoty, podporovat sebepřijetí mladého člověka, napomáhat přijetí zdravých společenských pravidel a odklon od sociálně rizikového chování.

Dílčí cíle

- a) rozpoznat a umožnit rozvíjení individuálních schopností a dovedností
- b) nabízet podporu při samostatném rozhodování, vést k zodpovědnosti (umět nést následky za své chování),
- c) napomáhat k rozvoji schopností a dovedností prostřednictvím neformálního vzdělávání,
- d) zajistit bezpečný prostor pro smysluplné trávení volného času (vhodně zvolený program – přednášková činnost, hry), umožnit spolupodílení se na tvorbě programu / činnosti v klubu (prostředek seberealizace),
- e) podpora mezilidských vazeb, upevňování zdravých mezilidských vztahů (např. vrstevnická skupina, ale i rodina),
- f) podporovat schopnosti dovednosti, které uživatelé uplatní v běžném životě (vyplňování formulářů, sepsání motivačního dopisu, CV),
- g) poskytnout dostatečný prostor a čas pro identifikaci problému (adaptační proces – MAC),
- h) minimalizovat sociální rizika vyplývající ze způsobu života rizikového chování, předcházet či omezovat dopady sociálně nežádoucích jevů (formou přednášek, rozhovorů),
- i) podporovat v obtížných životních situacích (rozvod rodičů, stěhování, konflikty) a poskytovat psychickou a sociální podporu,
- j) pomoc v krizových situacích (hrozba vyhození ze školy, konfliktní situace, útěk z domova).

Cílová skupina

- a) děti a mládež ve věku od 6 do 20 let žijící v Trhových Svinech a okolí,
- b) děti mládež ohrožené společensky nežádoucími jevy (šikana, násilí, užívání návykových látek, záškoláctví, rozpad rodiny, neuznávání autorit, vandalismus),

- c) děti, které si neví rady se školou (výběrem školy či přímo školní přípravou) a které potřebují podporu v rozhodnutích, které jsou před nimi.

Další charakteristika této skupiny dětí a mládeže:

- a) dávají přednost pasivnímu trávení volného času,
- b) dávají přednost trávení volného času mimo domov,
- c) nechtějí navštěvovat organizované volnočasové aktivity,
- d) vyhýbají se standardním formám péče a pomoci,
- e) mají vyhraněný životní styl.“ (Poslání a cíle NZDM Trhové Sviny, 2020).

Jak uvádí Hofbauer (2014), mezi důležitou preventivní činností v řešení vzniku rizikového chování patří terénní sociální práce. Ta věnuje pozornost dětem a mládeži, která jsou sociálně ohrožena, nebo už podlehla některým negativním vlivům. Základní přístup vychází z poznání, co tito mladí lidé vlastně chtějí, a učení je účinně zhodnocovat volný čas. Hájek et al. (2011) popisují funkci nízkoprahových zařízení jako poslání doprovázet mladé jedince v obtížných životních situacích a přispívat ke zlepšení kvality jejich života. Základním prostředkem pro oslovení a získání klientů je zajímavá nabídka trávení volného času.

1.1.3 Rizikové chování

Podle Sobotkové (2014) je rizikové chování rozsáhlým tématem, kterým se zabývají celospolečenské vědní obory i medicínské obory. Naším tématem je rizikové chování adolescentů a dospívajících. Chování adolescentů zdravé nebo rizikové slouží k naplnění jejich osobních a sociálních cílů. V období dospívání se jedinec nachází ve špatně definovatelném prostředí, kdy není chápán ani jako dospělý, ani jako dítě. Jeho chování je ovlivněno adaptačními mechanismy, které jedinci umožní překlenout období dospívání. Dochází k formování identity napodobováním dospělých. Tím rozumíme předčasně vyspělé jednání, které je v dospělosti považováno za normální, například konzumace alkoholu, kouření cigaret, drog, sexuální chování. Adolescent se snaží vymanit ze závislosti na nukleární rodině, snaží se dokázat, že je schopen jednat nezávisle, což někdy vede k rizikovému chování. Způsob chování v tomto období je také ovlivněn vztahy s vrstevníky. Ve skupině adolescentů dochází k napodobování rizikového chování, jedinec se snaží získat popularitu a uznání svých vrstevníků. Často jedná v opozici a testují překračováním pravidel nastavené limity dospělými.

Nebezpečím rizikového chování je, že snadno může přejít do společensky závažnější formy antisociálního chování. Smolík (2017) hovoří o syndromu rizikového chování mládeže v dospívání, kdy se mládež v souvislosti s touto etapou psychosociálního vývoje, která je spojena s hledáním identity, snaží uniknout do světa svých vrstevníků a zařadit se do některé z rizikových skupin.

Druhy rizikového chování

Dolejš et al. (2017) uvádí sedm skupin rizikových aktivit:

- užívání a zneužívání legálních a nelegálních návykových látek,
- kriminalita,
- šikana, agresivní chování,
- problémové sexuální chování,
- školní problémy a přestupky,
- hazardní, extrémistické a sektářské aktivity,
- ostatní formy rizikového chování. (mentální anorexie, bulimie, rizikové aktivity).

Zneužívání návykových látek

Jak uvádí Kajanová (2014), návykové látky jsou psychoaktivní látky a vyvolávají závislost. Legálními návykovými látkami rozumíme alkohol, nikotin, léky. Mezi nelegální látky řadíme opioidy, halucinogenní drogy, konopné drogy a stimulanty. Fischer a Škoda (2014) vysvětlují, že většina lidí sahá k užívání psychoaktivních látek, jelikož očekávají navození příjemných a uvolňujících pocitů, někdy za účelem uvolnění bolesti. Škodlivý účinek psychoaktivních látek je závislý na způsobu užívání, množství a způsobu, kterým se dostávají do organismu. Nešpor (2011) definuje závislost dle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) jako *skupinu fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více.*

Hlavními znaky syndromu závislosti jsou:

- silná touha nebo pocit puzení užívat látku,
- potíže v sebeovládání,
- tělesný odvykací stav,
- průkaz tolerance k účinku látky.

- postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů.

Pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (depresivní stavy, toxické poškození myšlení, poškození jater.

Kajanová (2014) upozorňuje na rozdílnost účinků návykových látek a rozlišení závislosti na fyzickou a psychickou. Fyzickou závislost popisuje jako adaptaci organismu na drogu, která se projeví zvyšováním tolerance a po vysazení drogy dochází k projevům abstinčních příznaků. Psychickou závislost spojuje s potřebou užívat drogu za účelem vyvolání libých pocitů a odstranění těch nelibých. Dále Kajanová (2014) vysvětluje, že příčiny vzniku závislostí na psychoaktivních látkách jsou ovlivněny mnoha faktory:

- genetické dispozice,
- biologické predispozice – mají vliv na metabolické zpracování látek, kdy po požití drogy u některých jedinců dochází k vyvolání libých pocitů bez následných obtíží, čímž se zvyšuje pravděpodobnost opakovaného užívání,
- psychické faktory – ovlivňují způsob prožívání (dráždivost, labilita, deprese, úzkost),
- sociální faktory – týkají se vlivu rodiny, sociální skupiny, životního prostředí.

Kabíček et al. (2014) říká, že alkohol je v současné době mezi mládeží nejvíce ohrožující drogou. Vlivem alkoholu dochází k snížení kognitivních schopností, počtu alkoholových intoxikací, zhoršení schopností reagovat, což má za následek riziko úrazů a autonehod. Podle Nešpora (2011) se závislost na návykových látkách vytváří o mnoho rychleji. Děti a dospívající mají tendenci experimentovat s více látkami současně, což zvyšuje riziko otrav a úrazů. Narůstají problémy v různých oblastech života (škola, rodina, trestná činnost). Mezi legální drogy řadí Kabíček et al. (2014) nikotin. Účinky nikotinu rozděluje na krátkodobé a dlouhodobé. Nikotin po inhalaci cigaretového kouře přechází do krve a v mozku se objevuje po vdechnutí již po deseti vteřinách. V první fázi působí nikotin psychostimulačně, potom následuje útlum. Z dlouhodobého hlediska působí nikotin negativně na mnoha úrovních. V adolescenci má působení nikotinu vliv na dotváření jemných nervových mechanismů, čímž se může zhoršit zvládání stresových situací. Může dojít až k chronické úzkosti a rozvoji závislosti. Následky se projevují v dospělosti v podobě chronických zánětů dýchacích cest, zvýšení růstu maligních nádorů a zhoršení kardiovaskulárních onemocnění.

Šikana

Kajanová (2014) definuje šikanu jako chování, jehož záměrem je ublížit jedinci nebo skupině jedinců. Šikanou rozumíme cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině jedinců, kteří se neumějí nebo nemohou z různých důvodů bránit. Dle Janošové et al. (2016) je šikana vymezena třemi základními kritérii, jimiž jsou:

- záměrné, agresivní jednání vůči druhému,
- opakovanost tohoto chování,
- nerovnováha sil mezi jednajícími a tím, kdo je chování vystaven.

Jedná se fyzický, verbální nebo psychický útok nebo vyhrožování. Cílem je zastrašit oběť, znepokojit ji nebo jí ublížit. Je zde nerovnováha tělesné či psychické síly, silnější utlačuje slabšího. Incidentsy se opakují po delší dobu.

Podle Martínka (2015) musíme rozlišit dva základní termíny: šikana a teasing. Teasing je chování, které zdánlivě šikanu připomíná. Jde o nevinné škádlení mezi dětmi, zejména na druhém stupni základní školy se chlapci a dívky záměrně provokují. Jak uvádí Janošová et al. (2016), škádlení je mezi dětmi běžná zábava, která je důležitá pro vzájemné sbližování a poznávání. Je ovšem těžké rozlišit, kdy už se jedná o šikanu, protože pro někoho je škádlení vítaným projevem pozornosti. Pro citlivějšího žáka se však může jednat o urážení a ponižování. V případě opakování tohoto chování se jednoznačně jedná o šikanu. Martínek (2015) zdůrazňuje, že u šikany se vždy jedná o převahu síly nad obětí. Nemusí se jednat jenom o fyzickou sílu, často jde o převahu psychické síly. Ublížený jedinec často vyzařuje navenek signály slabosti. Může být fyzicky odlišný, nedokáže přirozeně komunikovat, stává se terčem posměchu, nadávek, urážek. Někdy jde o převahu síly mentální, kdy intelektově více zdatný jedinec trápí méně intelektově zdatného jedince. Může se jednat o situaci, kdy škola v rámci integrace přijme mentálně handicapovaného žáka a není schopna mu zajistit podmínky pro jeho bezpečný pobyt. Jako další je uváděna převaha ekonomické síly. Děti podporované svými ekonomicky zdatnými rodiči mají pocit, že se dá vše koupit a že si financemi lze zajistit výsadní práva v kolektivu.

Říčan (2010) připodobňuje šikanu hře o osmi hráčích:

- agresor a jeho pomocníci,
- oběť,
- třídní publikum,
- zastánci – spolužáci, kteří se aktivně zastávají oběti,
- pedagogové,
- rodiče zúčastněných dětí,
- místní komunita,
- veřejnost, respektive celá společnost.

Agresor je podle Říčana (2010) ten, kdo se aktivně účastní šikany, začíná ji a vede ji. Agresorovi často chybí empatie, schopnost vcítit se do druhého. Často mívá zakrnělé svědomí, použije jakékoli výmluvy, aby dosáhl svého. Agresor většinou trpí pocitem méněcennosti, závidí spolužákům jejich harmonický rodinný život, bývá nešťastný. Toto je ovšem skryto uvnitř, navenek agresor působí sebejistě a suverénně. Rozeznáváme tři typy šikanujících agresorů:

- a) hrubý, primitivní, impulzivní,
- b) velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný,
- c) srandista, optimistický, dobrodružný, nezřídka oblíbený a vlivný.

Oběť je většinou jedinec, který se jakýmkoli způsobem liší od kolektivu. Odlišností může být handicap, příchod do kolektivu, jiný vzorec chování. Oběti pocházejí z rodin, ve kterých jsou úzkostlivě sledovány svými rodiči. Tyto děti bývají nejisté a velmi submisivní (Kajanová, 2014). Otázkou rodinného prostředí, ze kterého pochází oběť šikany, se zabývá Říčan (2010). Rodinné prostředí, kde je podlamováno sebevědomí dítěte, omezen rozvoj osobnosti, zvyšuje riziko, že se dítě stane obětí šikany. Autor zvláště upozorňuje na rodinné faktory, které souvisí s odlišností chování obětí:

- a) Hyperprotektivní matka, která rozmazluje své dítě a nevede ho k samostatnosti.
- b) Jedináčkovská výchova, nerozvíjí vstřícnost a přizpůsobení se v kolektivu.
- c) Rodina s problematickým vztahem k násilí, kdy dítěti je vštěpováno, že práť se je špatné. Dítě má psychické zábrany se bránit.
- d) Sociálně izolovaná rodina z důvodu například členství v sektě.

Vágnerová et al. (2009) uvádí varovné signály při šikaně, které mohou být přímé i nepřímé. Tyto signály by měly být varováním pro rodiče i pedagogy. U obětí šikany lze všeobecně pozorovat, že se straní spolužáků. V týmových sportech bývá volen mezi posledními, o přestávkách se vyhýbá WC, bývá osamocený, zhoršuje se školní prospěch, chybí mu často pomůcky, chybějí mu svačiny, někdy se vlivem psychické zátěže zhorší zdravotní stav. Kajanová (2014) popisuje stádia šikany takto:

- a) **Ostrakismus** je počátečním stádiem, je nejmírnější a dochází především k izolaci oběti. S obětí nikdo nechce sedět v lavici, ostatní se jí vysmívají. Pokud se v této fázi někdo oběti zastane, může být šikana včas zastavena.
- b) **Přitvrzování** je pro agresora fází, kdy zjišťuje, že mu šikanování přináší pocit uspokojení, a dokonce i obdiv kolektivu, který zatím jenom přihlíží a vyčkává. Agresor testuje, kam až může zajít a k psychickému týrání se přidává i fyzické.
- c) **Vytvoření jádra** vede k přibývání na brutalitě útoků. K agresorovi se přidávají sympatizující jedinci. Jestliže se v tomto stádiu oběti nikdo nezastane, stává se šikana normou celého kolektivu.
- d) **Mlčící většina** je stádiem, kdy celý kolektiv přijal agresorovo chování i ze strachu, aby se nedostal do pozice oběti, a raději se na šikaně podílí.
- e) **Totalita** je posledním stádiem šikany, kdy se jedná převážně o fyzické útoky, které mohou ohrozit i oběť na životě.

Kyberšikana

Martínek (2015) nazývá kyberšikanu moderním fenoménem sociálně patologického chování dětí a mládeže. Kyberšikanu definuje jako zneužití mobilních telefonů a internetu. Díky těmto činnostem má být oběť záměrně vyvedena z rovnováhy, cílem je někomu ublížit. V případě šikany se většinou mluví o fyzickém ubližování a v případě kyberšikany se jedná o psychické ubližování. Jak uvádí Kajanová (2014), tato forma je nebezpečná, jelikož agresor může útočit 24 hodin po celý týden a zůstává v anonymitě. Agresor je relativně nepostižitelný.

Černá et al. (2013) představuje základní prvky kyberšikany:

- děje se prostřednictvím elektronických médií,
- opakovanost,
- záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka,

- mocenská nerovnováha,
- oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující.

Podoba kyberšikany se liší v závislosti na tom, jaké médium agresor pro svůj útok zvolí. Nejčastěji jsou využívána tato média:

- sociální sítě,
- online interaktivního,
- webové stránky,
- instant messaging a zprávy,
- blogy,
- elektronická pošta,
- chatovací místnosti.

Podle Černé et al. (2013) mocenská rovnováha má jinou podobu u kyberšikany než u tradiční šikany. U tradiční šikany je nemocenská nerovnováha většinou vyjádřena fyzickou převahou agresora. U kyberšikany už samotná anonymita dává agresorovi převahu. Oběť nikdy neví, kdy agresor zaútočí a má omezenou možnost se bránit. Čech a Zvoníčková (2017) říkají, že internet se stává zbraní v rukou agresora. Ten může velice snadno měnit svou internetovou identitu a je přesvědčen, že je nedostižitelný. Díky tomuto pocitu, se stává stále více agresivním, postupně stupňuje své útoky. Nemusí ani vidět následky svého útoku, proto ani nemá strach z odhalení a potrestání. V kontextu kyberšikany je velice nebezpečné sexuální zneužívání dětí, jehož pachatelé mohou být děti i dospělí.

Vandalismus

Fischer a Škoda (2014) popisují vandalismus jako sociálně patologický a agresivní jev, který často patří k životnímu stylu adolescentní mládeže, různých skupin a part. Jedná se většinou o trestné chování, které již lze hodnotit jako delikventní. Pachatel se tohoto jednání většinou dopouští pro vlastní potěšení, nemá z něj žádný zisk. Aktér většinou jedná pod vlivem alkoholu nebo drog.

Dochází k poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku:

- parky, telefonní budky, lavičky, hřbitovní náhrobky, zastávky hromadné dopravy,
- nápisy na zdech, veřejných plochách, na dopravních prostředcích,
- počítačové viry,
- za vznikem vandalismu stojí nuda, prázdnota, postavení v pozici společenského outsidera, potřeba na sebe upozornit, stát se členem party.

Graffiti

Smolík (2017) říká, že termín *graffiti* pochází z řeckého slova *graphein* (psát). Termínem graffiti se označuje široká škála jevů. Běžně lze říci, že takto označujeme jakékoli užití spreje ve veřejném prostoru. První komunita sprejerů se utvořila v šedesátých letech v New Yorku. Zpočátku bylo cílem autorů graffiti vytvořit co nejvíce tagů (jmenovka – stylizovaný podpis tvůrce graffiti). Účelem bylo mít svůj tag na co nejvíce místech po celém městě. Šíření velkého množství graffiti se stalo celospolečenským problémem. U nás bezpečnostní složky spojují subkulturu kolem graffiti s vandalismem. Stříkáním na fasády domů, kulturní památky, soupravy metra, nebo vozy hromadné dopravy naplňují sprejeří skutkovou podstatu trestného činu, pokud k takovému konání nemají souhlas majitele těchto objektů. Graffiti však může být i legální. Tato tvorba je možná na předem smluvených legálních plochách. Důvodů, které vedou mladé lidi ke sprejerství, je mnoho. Někteří chtějí získat lepší status v hierarchii sprejerů, jiní slávu, jiní protestují proti konzumní společnosti. Pro některé writery je motivací zanechat po sobě stopu, odkaz.

Sebepoškozování a suicidium v adolescenci

Kriegelová (2008) definuje sebepoškozování jako chování bez vědomého a cíleného záměru zemřít, důsledkem je poškození tělesné integrity. Jedná se však o záměrné a často opakované sebezraňování. Martínek (2015) uvádí tyto druhy sebepoškozování:

- a) Trichotilomanie: jedná se o násilné vytrhávání vlasů či řas.
- b) Masivní onychofagie: jedinec si okusuje nehty a dochází k následnému poranění nehtového lůžka. Také si otrhává či okusuje nehty na nohou.
- c) Pálení svíčkou, cigaretou.
- d) Vpravování jehel či ostrých předmětů pod kůži.
- e) Probodávání kůže jehlami, spínacími špendlíky.

- f) Škrábání se.
- g) Řezání se: nejčastěji se uvádí pojem syndrom pořezávaného zápěstí, pojmenovaný podle nejvíce pořezávaného místa u pubertálních a adolescentních jedinců.

Dále Martínek (2015) definuje tyto typy sebepoškozování:

- a) **Stereotypní autoagrese:** je většinou biologicky podmíněná, neustále se opakuje. Nejčastěji se objevuje u mentálně retardovaných dětí, které jsou nevhodným způsobem integrovány a nadměrně stimulovány. Jedná se o projev obrany při neschopnosti komunikovat. Dále bývá typickým projevem autistů (úderů hlavou do tvrdé plochy).
- b) **Automulitace:** tento projev je většinou jednorázový a je vázán na některá psychotická poranění. Jedinec jedná pod vlivem halucinace nebo bludu a mívá snížený práh bolestivosti.
- c) **Impulzivní autoagrese:** je nejčastější u dětí a adolescentů. Jedinec si záměrně poškozuje vlastní tělo, aby zmírnil pocity napětí, stresu, smutku, úzkosti. Bolest, kterou si adolescent způsobuje, uvolňuje vnitřní napětí. Cílem tohoto aktu není sebevražda.
- d) **Kompulzivní autoagrese:** může se projevit při zvýšeném stresu a úzkosti. Většinou se jedná o automatické chování, které se opakuje vícekrát za den, je vázané na nudu či relaxaci. Příkladem může být masturbace u malých dětí.

Podle Kriegelové (2008) může být sebepoškozováním i předávkování léky, u něhož není patrný suiciální motiv. Opakovaný výskyt sebepoškozování je dáván do souvislosti s poruchou osobnosti hraničního typu, asociální a histriionskou poruchou osobnosti. Martínek (2015) říká, že s impulzivní autoagresí se většinou setkáváme v rodině, kde děti nepřijmou dalšího partnera své matky. Dále také tam, kde rodiče projektují svá nesplněná přání a přetěžují své dítě. Další skupinou jsou děti trpící syndromem CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte). Podle Kriegelové (2015) nejčastějšími pacienty bývají adolescentní dívky, u nichž sebepoškozování probíhá řadu let. Příčinou nejčastěji bývá souvislost s dětským traumatem, zvláště sexuálním zneužíváním. U sebepoškozujících se adolescentů předchází samotnému aktu pocit bezmoci, lítosti, vzteku, křivdy a přání pomstít se. Dochází k agresí obrácené vůči svému tělu. Hranice mezi sebepoškozováním a suiciálním chováním je velice tenká. Fischer a Škoda (2009) uvádějí, že děti a adolescenti pohlavně zneužívání či sexuálně a tělesně týraní mohou mít

problematický vztah k vlastnímu tělu. Vnímají ho jako poskvrněné, nečisté a sebepoškození je pak aktem trestu pro vlastní tělo. V tomto případě se osoby soustředí na místa, která mají spojitost s vlastním traumatem (prsna, stehna, genitálie).

Suicidiální (sebevražedné) jednání je jedním z nezávažnějších projevů autoagrese. Fischer a Škoda (2009) definují suicidium jako úmyslné a vědomé ukončení vlastního života.

Sebevražda je ve věkovém období 15–24 let druhou nejčastější příčinou úmrtí. Zahrnuje myšlenky na sebevraždu, plánování sebevraždy, zajištění prostředků pro tento akt, pokusy o sebevraždu a dokonání sebevraždy (Kajanová, 2014). Martínek (2015) se domnívá, že sebevražedné tendence u dětí se objevují stále častěji. Nejsou uspokojovány základní sociální potřeby dětí, selhávají rodinné jistoty, děti vyhledávají různé party, které přímo navádějí k sebevraždě. Jak uvádí Fischer a Škoda (2009), suicidiální chování je u dětí a adolescentů voláním o pomoc, ne přáním zemřít. Můžeme pozorovat projevy vzteku (většinou na rodiče), pocity zoufalství, bezmoci a viny. Často se nechtěně tyto projevy posuzují jako demonstrativní, manipulativní chování, což může mít nebezpečné důsledky. Nejčastějšími důvody suicidiálních pokusů jsou konflikty v rodině. Špatné vztahy v rodině, ztráta blízké osoby, dlouhodobé konflikty s rodiči nebo sourozenci, citová deprivace, ztráta blízké osoby. Dalšími rizikovými faktory jsou školní problémy, vrstevnické a partnerské vztahy. Oběti kyberšikany velice často svou situaci řeší sebevražedným pokusem. Velkou úlohu sehrává prevence suicidiálního jednání. Preventivní programy jsou zvláště zaměřeny na děti a adolescenty. Za velice cenné v prevenci suicidia lze považovat linky důvěry. Je důležité navázat rozhovorem pocit důvěry, vyslechnout základní problém a projevit pochopení.

1.1.4 Vliv prostředí na vznik rizikového chování

Vliv školy na vznik rizikového chování

Dle Matouška (2011) ztrácí přechodem do školy každé dítě výlučné postavení, které mělo do té doby v rodině. Dítě se musí přizpůsobit novému životnímu rytmu – vstávání v určitou dobu, dodržováním přestávek, trvání vyučovacích hodin, příprava do školy. Učitel je další autoritou, která je nejvýznamnější osobou ve škole

Neúspěch ve škole se může u dítěte projevit pocitem vyřazenosti, nízkou sebeúctou. Úspěchy nebo problémy v učení velmi často ovlivňují postavení jedince třídě. Úkolem

učitele, rodiče i psychoterapeuta je pomoci dítěti uvědomit si, že někam patří, má své místo, má svou hodnotu, kterou si nemusí ničím zasloužit z dlouhodobějšího hlediska může učitel pomoci tím, že u dítěte podpoří v uvědomění si vlastních hodnot a podpoří jej v trénování sociálních dovedností (Jedlička, 2017).

Jedlička (2017) dále uvádí, že odmítání vrstevníky na prvním stupni je předpokladem vzniku problémů v chování v období dospívání a dospělosti. Dítě, které nemá přátele, bývá ohroženo pocity osamělosti, depresí a sebeodmítáním. Děti, které nejsou schopny navazovat vrstevnické vztahy, se snadno uchylují ke hraní počítačových her. Trávení času ve virtuálním světě souvisí s obranou před možnou úzkostí a stresem. Toto chování však způsobuje poruchy spánku, deprese a prohlubuje sociální izolaci vlivem neschopnosti běžného verbálního dorozumívání.

Vliv rodiny na vznik rizikového chování

Nejdůležitější sociální skupinou, ve které člověk žije, je rodina. Rodina je zdrojem vzorců chování, zkušeností, které dítě nemůže získat v jiném prostředí. Každá rodina preferuje jiný systém hodnot a ovlivňuje celkový psychosociální vývoj člověka. Přímým odrazem kvality rodiny je formování osobnosti. O výchovné zanedbanosti hovoříme, pokud se dítěti nedostává výchovná péče a vzory. Pokud v rodině nefunguje vztahová atmosféra, která dítě připoutá, hledá ji většinou v jiném společenství, například v partách, které často překračují společenské normy a zákony (Kajanová, 2009).

Matoušek (2011) upozorňuje na delikventní chování dětí, v jejichž rodinách je zavedena příliš tvrdá disciplína, která zahrnuje agresivní chování rodiče k dítěti. Tím se dítě učí agresivitě jako dovolenému způsobu chování. Na delikventní chování má vliv i rodičovský dohled, informovanost o tom, co dítě dělá ve volném čase, kdy se vrací domů, v jakém stavu, s kým se venku setkává. Dalším rizikovým faktorem je rodič, který se sám chová delikventně, je často nezaměstnaný, pije, bere drogy nebo je jiným způsobem sociálně nepřizpůsobivý.

Jak uvádí Jedlička (2011) alkoholu, drogám, hráčství mohou propadnout i děti ze spořádaného, hyperprotektivního prostředí. Na průběh adolescentní krize má špatný vliv přísná, autoritářská výchova, ale naopak nekritické vychvalování dítěte, rozmazlování, zametání cestiček.

Vliv party a vrstevníků na vznik rizikového chování

Podle Matouška (2011) je vrstevnická skupina pro mládež vyrůstající v dysfunkčních rodinách mnohem důležitější než pro mládež z rodin s přiměřenou podporou a vytyčenými mezemi chování. Frustrované děti s nízkou podporou rodiny budou toužit o přijetí do party, vzhlížet k vůdci této party a budou ochotny podstoupit i vstupní rituál, jenž často spočívá ve spáchání trestného činu.

Kajanová (2009) popisuje vliv party na jedince, který není úspěšný ve škole a pochází z dysfunkční rodiny. Tento jedinec je ovlivněn patologickým a antisociálním chováním a zvyšuje se u něho riziko zneužívání drog, což následně vede k delikvenci.

1.1.5 Prevence výskytu rizikového chování

Kajanová (2014) rozděluje prevenci sociálně patologických jevů na:

- primární,
- sekundární,
- terciální,

Podle Jedličky (2011) je nejlepší primární prevencí rizikového chování řádně fungující rodina a výchova ke zdravému životnímu stylu. Na funkční rodinné vztahy s dostatkem spolehlivých emočních vazeb profesionální pracovník snadněji navazuje. V případě poruch primární socializace je učitelova práce obtížnější. Je velice důležitá spolupráce mezi rodinou a školou. Často vztah mezi nimi nebývá vyvážený a komunikace je velmi povrchní nebo žádná.

Výchova dětí v rodinách a ve školách je podle Matouška (2011) nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence. Dobrá prevence by měla předcházet všem typům sociálního selhání. Výukové programy na školách zaměřené na sociální dovednosti typu: posílení schopnosti řešit problémy, neagresivně odvrátit agresivní jednání někoho jiného, mohou také odvrátit vznik rizikového chování.

1.1.6 Streetwork

Bednářová a Pelech (2003) definují streetwork jako práci na ulici. Jedná se o metodu, která zahrnuje aktivní vyhledávací, doprovodnou a mobilní sociální práci. Sociální pracovníci nabízejí pomoc osobám, které žijí rizikovým způsobem. Jsou to osoby, které sociální pomoc potřebují, ale sami ji nevyhledávají. Klienti jsou kontaktováni v místech,

kde se obvykle zdržují a tráví svůj volný čas. Těmito místy je ulice, restaurace, opuštěné domy, herny, sklepy, rockové kluby, parky, diskotéky. Streetwork je založen na důvěře klienta. Úkolem streetworkera je nabízet odborné sociální poradenství klientům, kteří se nacházejí v krizovém období. Streetwork se nejčastěji orientuje na tyto specifické cílové skupiny:

- uživatelé drog,
- děti na ulici, děti ulice,
- mladí somerpunkeři,
- pouliční prostitutky a homoprotituti,
- skupiny jednostranně orientované (skinheads, hooligans),
- mládež z alternativních skupin (squatteři, punkeři, graffiti-mládež),
- bezdomovci.

Matoušek et al. (2013) říká, že aktivní přístup ke klientům spočívá v monitorování, depistáži a kontaktování členů cílové skupiny. Monitorováním je myšleno pozorování určité lokality, mapování terénu, míst setkávání mládeže. Jak uvádí Bednářová a Pelech (2003), je důležité v dané lokalitě najít zařízení a instituce, se kterými v budoucnu sociální pracovník bude řešit problémy dětí a mládeže. Dalším krokem streetworkera je vyhledávání skupin v dané lokalitě. Zjistit věkovou strukturu, důvody pobytu na ulici, obvyklý způsob trávení volného času, způsob získávání finančních prostředků. Následně dochází k navázání kontaktu. Tuto fázi Matoušek et al. (2013) vidí jako nejvíce rizikovou, závisí na ní úspěch nebo nezdár následné práce. Pokud chce streetworker být danou skupinou přijat, musí přijmout a akceptovat jejich životní styl, vnější projevy. Neměl by moralizovat, napomínat. Práce je založena na důvěře a vzájemném poznávání. Úkolem sociálního pracovníka je nabídnout cílové skupině možné formy trávení volného času, hledat řešení krizových životních situací. Časem skupina cítí potřebu nalézt „zastřešené místo“, tj. mít své zázemí. Proto vznikají nízkoprahová centra, která slouží skupinám k trávení volného času.

1.2 Výchova, rodinné prostředí

Procházka (2012) popisuje výchovu jako svébytnou lidskou aktivitu, která v sobě obsahuje řadu rozporů. Výchova se snaží záměrně, cílevědomě a dlouhodobě vytvářet

a ovlivňovat podmínky důležité pro správný rozvoj lidského jedince. Cílem tohoto působení je rozvinutí žádoucích vlastností, názorů, postojů a hodnot.

Podle Jedličky (2011) má na zpracování dospívání nepříznivé účinky přísná, autoritářsky pojatá výchova, ale i pravý opak, kdy děti jsou zametány cestičky, nemá žádné povinnosti, je rozmazlováno.

1.2.1 Vymezení pojmů výchova

Jedlička (2011) říká, že posláním školy je pomoci mladým lidem pochopit, že rozvoj každého jedince se neděje snadno. Přejícné zkušnění, odložení momentálních tužeb, překonání únavy se vyplatí, jelikož vede ke zralejšímu sebeuspokojení.

1.2.2 Zájmová činnost

Jak uvádí Hájek et al. (2011), zájmovou činnost můžeme chápat jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Zájmy se rozvíjejí na základě potřeb, umožňují jejich uspokojování. Zájmy lze dělit podle úrovně činnosti na aktivní (produktivní) a receptivní. Při aktivní činnosti jedinec vyvíjí činnost a aktivně se zabývá předmětem svého zájmu, kdežto u receptivní činnosti je jedinec pasivní a pouze vnímá předmět zájmu. Dále u zájmu sledujeme intenzitu hlubokou a povrchní. Zájmy hluboké jedince silně ovlivňují a rozvíjí jeho poznání, zdokonalují dovednosti a obohacují jeho citlivý život. Z hlediska časového rozlišujeme zájmy krátkodobé, dočasné, přechodné a trvalé. Zájmy posuzujeme i z hlediska společenských norem na zájmy žádoucí a nežádoucí. Hofbauer (2004) upozorňuje na organizovanost zájmové činnosti podle různé míry výchovného působení. Rozlišuje tuto činnost na činnost spontánní, která se odehrává na hřištích, venku pedagog působí jako rádce a motivující činitel, který zajišťuje bezpečnost účastníků. Zájmová činnost příležitostná je časově ohraničená a zahrnuje jednorázové aktivity, např. výlet, exkurzi, koncerty, přehlídky. Zájmová činnost pravidelná se uskutečňuje celoročně a jejím cílem neosvojit si nové dovednosti, vědomosti. Účastníci většinou seznamují na závěr školního roku své rodiče, přátele s výsledky své činnosti formou výstavy, přehlídky, koncertu. Dále Hájek et al. (2011) rozlišuje zájmovou činnost:

a) Zájmovou činnost v rámci školy

Podle vyhlášky č.74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání patří do školských zařízení pro zájmové vzdělávání středisko volného času, školní družina a školní klub. Školní družina a školní kluby jsou základní formou výchovy mimo vyučování a péče o děti zaměstnaných rodičů v průběhu školního roku a podle potřeby i o prázdninách. Jejich činnost navazuje na vzdělávací činnost základní školy, ale neslouží jako náhrada za vyučování. Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti, které mají odstranit únavu. Tyto činnosti mohou být i aktivní, např. pobyt na hřišti spojený s pohybovými aktivitami. Základní formou činnosti ve školní družině je hra, která přináší kladné emoce a zážitky. Do školního klubu se mohou přihlásit žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia a odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Základní činností školního klubu jsou zájmové aktivity v podobě kroužků, příležitostných akcí a jiných spontánních činností.

b) Zájmová činnost mimo školu

O volný čas dětí a mládeže pečují další organizace a občanská sdružení, např. základní umělecká škola, Pionýr, Junák, Český svaz tělesné výchovy, Sokol, Česká táborecká unie. Nestátní neziskové organizace vytvářejí nabídky pro aktivní využití volného času dětí a mládeže. Umožňují dětem a mládeži přirozeným způsobem rozvíjet jejich dovednosti, talent a připravují je na budoucí život. Kaplánek (2012) uvádí, že mladý člověk projevuje svůj zájem o různé činnosti právě volbou volnočasových aktivit. Dle zjištění na prvních místech volnočasových aktivit nacházíme aktivity orientované na stimulaci vlastního stavu mysli (hudba, filmy, počítačové hry), nebo aktivity orientované na komunikaci s blízkými přáteli (schůzky, komunikace mobilem, e-mailem). Kaplánek (2012) dochází k závěru, že při zájmové činnosti a vzdělávání jsou účastníci ve výhodě, jelikož se schází menší skupina se stejným zájmem. V zájmovém vzdělávání se cíle nehodnotí sankcemi. Nacházíme zde prvek dobrovolnosti, který vede k osobní motivaci.

1.2.3 Problémy spojené s volným časem

Dle Hofbauera (2004) je volný čas charakterizován jako činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Funkcí volného času je: odpočinek, který nám pomáhá s regenerací pracovní síly, zábava nám napomáhá regenerovat síly duševní a rozvoje osobnosti je docíleno pomocí spoluúčasti na vytváření kultury. Je velký rozdíl mezi

volným časem dětí a dospělých. Děti nemají tolik povinností jako jejich rodiče. Čas, který tráví ve škole, je mnohem kratší než pracovní doba dospělých. Proto mají děti mnohem více volného času. Ovšem existují děti, které nemají dostatek volného času, jelikož jsou přetíženy aktivitami, které jim zajišťují rodiče. Opakem jsou děti, které mají hodně volného času mimo školu a neumí jej vhodně využít. Rozdíl je také v náplni volného času. Aktivity u dětí a mládeže jsou rozmanitější než aktivity prováděné dospělým člověkem, který má již vyhraněné zájmy a snaží se je pouze prohloubit. Dospělí jsou samostatní a nepotřebují dohled. U dětí je nutnost dohledu ovlivněna jejich věkem, psychickou a fyzickou vyspělostí a způsobem výchovy v rodině. Jako nezbytné se jeví pedagogické ovlivňování dětí při trávení jejich volného času. Vedení dětí má být nenásilné. Předkládané činnosti musí být pestré, vhodné, přitažlivé a účast by měla být dobrovolná, jak uvádějí Hájek et al. (2011).

Pospíšilová (2010) zdůrazňuje, že je důležité zajímat se o to, jak děti tráví svůj volný čas. Děti nemají dostatek zkušeností na to, aby se orientovaly ve způsobech trávení volného času, a tak potřebují citlivé vedení. Pojetí trávení volného času u dětí a mládeže ovlivňují:

- a) rodina: v rodině se děti učí návykům, jak trávit volný čas,
- b) škola: zasahuje do trávení volného času především aktivitami v rámci družiny, práce na internátě,
- c) sdružování dětí: vznikají různé skupiny, které se formují na základě společných zájmů a hodnot,
- d) zařízení volného času: je jasně stanoveno výchovné a vzdělávací poslání a struktura organizace.

Kaplánek (2012) varuje před neschopností některých mladých lidí poradit si s trávením volného času. To často vede ke konfliktu se společenskými normami, někdy až kriminálnímu jednání. Mezi mladistvými se mění hodnoty a vzorce trávení volného času. Pro některé mladistvé se stává nuda příčinou rizikového trávení volného času. Mezi nejčastější patologické jevy chování dětí lze zařadit záškoláctví, šikanu, kriminalitu, delikvenci, vandalismus a závislostní chování. Hájek et al. (2011) říkají, že pokud volný čas jedince není vhodně využíván, může se takový jedinec uchýlit k činnostem společensky nežádoucím až patologickým. Jak uvádí Hofbauer (2014) mezi důležitou preventivní činností, která pomáhá podobným problémům předcházet, patří terénní sociální práce. Ta věnuje pozornost sociálně ohroženým dětem a mládeži. Základní

přístup vychází z poznání potřeb a přání těchto mladých lidí za účelem naučit je zhodnocovat jejich volný čas. Hájek et al. (2011) vidí funkci nízkoprahových zařízení v doprovázení mladých jedinců v obtížných životních situacích a přispívání ke zlepšení kvality jejich života. Základním prostředkem oslovování a získávání klientů je zajímavá nabídka trávení volného času.

2 Cíle, výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké je povědomí dětí a mládeže o fungování NZDM v Trhových Svinech.

Hlavní výzkumná otázka

VO1: Jaká je informovanost žáků a studentů Gymnázia v Trhových Svinech o fungování NZDM v Trhových Svinech.

Hypotézy

Povědomí studentů víceletého gymnázia o fungování NZDM je vyšší než povědomí žáků II. stupně ZŠ.

3 Metodika

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila s ohledem na cíl výzkumu strategii kvantitativního výzkumu. Kvantitativnímu výzkumu je vlastní nomotetický přístup (podle Windelbandovy klasifikace věd na nomotetické a idiografické), tj. takový, ve kterém se zkoumají jevy řídicí se objektivními zákonitostmi (nomos = zákon) a v přírodě i společnosti se opakující. Jinak řečeno nomotetický přístup se snaží vysvětlit sociální realitu a lidské chování prostřednictvím obecně platných zákonitostí. Za určitých předpokladů tak lze dospět k identifikaci poznatků aplikovatelných na širokou škálu jevů (Olecká, Ivanová, 2010, s. 18). Jak dále uvádí Olecká a Ivanová (2010) kvantitativní výzkum používáme, pokud potřebujeme generalizovat problém a jsme schopni odhadnout proměnné podstatné pro studovaný problém. V kvantitativním výzkumu zkoumáme jen takové problémy, které můžeme přeložit do jazyka pracovních hypotéz.

Podle Chrásky (2016) je hypotéza jádrem kvantitativního výzkumu. Hypotéza je tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích. Je vyjádřena oznamovací větou. Vyjadřuje vztah mezi dvěma proměnnými a musí být možno ji ověřit.

Ivanová a Olecká (2010) se domnívají, že hypotéza je prognózou, která říká, že nastane-li X, dostaví se Y. Pokud se hypotéza nepotvrdí, má také svoji sílu. Negativní výsledky rozdělí plodné a neplodné směry zkoumání, a tudíž jsou stejně důležité jako pozitivní výsledky.

Ivanová a Olecká (2010) tvrdí, že dotazník je nejpropracovanější a nejrozšířenější technikou sběru dat. Je ze všech technik nejméně náročný na čas a dokáže levně a snadno zasáhnout velký počet zkoumaných osob. Respondentům poskytuje větší čas na rozmyšlení. Nevýhodou dotazníku je, že umožňuje přeskočení otázky nebo zodpovězení jiným člověkem. Největší problém dotazníkového šetření je jeho nízká návratnost. Proto jsem zvolila formu vyplňování dotazníků v prostorově koncentrované společnosti – v učebnách.

3.1 Výzkumný soubor

Pro svůj výzkum jsem vybrala studenty víceletého Gymnázia v Trhových Svinech a žáky II. stupně základní školy v Trhových Svinech. Na výzkumný dotazník odpovídalo celkem 58 studentů víceletého Gymnázia v Trhových Svinech ve věku 15–18 let a 208 žáků II. stupně ZŠ v Trhových Svinech ve věku 11–15let.

Kritériem pro výběr respondentů byla jejich ochota zúčastnit se výzkumu. Respondenti odpovídali na otázky v dotazníku dle vlastního uvážení a dobrovolně.

3.2 *Předvýzkum*

Pro ověření srozumitelnosti otázek jsem oslovila studentku gymnázia, která byla ochotna připravený dotazník vyplnit. Jak uvádí Reichel (2006), účelem předvýzkumu je prověřit připravovanou realizaci akce v terénu. Je důležité ověřit hypotézy, nástroj zkoumání, podobu zpracování dat. Na základě předvýzkumu bylo zjištěno, že čas pro vyplnění dotazníku je 20 minut. Některé otázky byly upraveny za účelem lepšího porozumění.

3.3 *Způsob analýzy dat*

Využila jsem techniku dotazníku, který jsem statisticky vyhodnotila. Hlavním způsobem analýzy dat je deskriptivní analýza. Dále bylo využito χ^2 testu nezávislosti v kontingenční tabulce. Volba statistických metod byla konzultována se statistikem.

Kontingenční tabulka vzniká v případě, kdy jednotky souboru třídíme podle dvou kvalitativních znaků, např. znaku A, který může nabývat r variant a znak B, který lze rozdělit na s variant. Četnosti uvnitř tabulky můžeme označit n_{ij} . První index označuje i -tou variantu znaku A, druhý index j -tou variantu znaku B. Okrajové neboli marginální četnosti označujeme pouze jedním indexem, druhý je nahrazen tečkou. Mezi znaky A a B můžeme sledovat vztahy. Ověření existence závislosti mezi dvojicemi kategoriemi proměnných v populaci je obvykle prvním krokem analýzy vztahů mezi nimi. Test, který používáme k ověření nezávislosti v kontingenční tabulce, porovnává získané (empirické) četnosti a teoretické četnosti, které by měly nastat v případě nezávislosti sledovaných znaků. Tyto četnosti můžeme označit jako n'_{ij} . Jejich výpočet je: $n'_{ij} = n_i \cdot n_{.j} / n$.

Odchylky od nezávislosti jednotlivých polí kontingenční tabulky sleduje Pearsonova statistika G: $G = \sum \sum (n_{ij} - n'_{ij})^2 / n'_{ij} = 1$

Tato statistika testuje hypotézu:

H₀: Znaky v kontingenční tabulce jsou nezávislé,

H₁: non H₀ neboli znaky jsou závislé.

Testovaná statistika G má při platnosti nulové hypotézy χ^2 rozdělení se stupni volnosti $v = (r-1) \cdot (s-1)$. Pro test volíme opět obvyklou hladinu významnosti $\alpha = 0,05$.

3.4 *Proces sběru dat*

Samotný sběr dat byl realizován v červnu 2021. Před zahájením sběru dat jsem oslovila ředitele a výchovné poradkyně ze Základní školy v Trhových Svinech a víceletého gymnázia v Trhových Svinech. Představila jsem sebe i Jihočeskou univerzitu. Vysvětlila jsem důvody a cíle svého výzkumu. Poukázala jsem na anonymitu výzkumu a mlčenlivost, kterou jsem v souvislosti s výzkumem vázaná. Výzkumný dotazník jsem pečlivě konzultovala a připravovala s ohledem na cíle výzkumu a respondenty. Snažila jsem se, aby dotazník respondenty zaujal a nebyl moc dlouhý. Zvolila jsem otázky otevřené, z kterých jsem po jejich vyplnění vytvořila podotázky. Dále otázky uzavřené dichotomické – dvě varianty odpovědi (ano x ne) a polytomické, výčtové – výběr více alternativ.

3.5 *Etické aspekty výzkumu*

Účastníci výzkumu vyplňovali dotazníky anonymně, na začátku výzkumu byli informováni o tom, k čemu výzkumný dotazník slouží, o možnosti odmítnutí vyplnit dotazník. Dotazníky vyplňovali v rámci předmětu občanské výchovy, v klidu ve svých učebnách. VZ důvodu zachování anonymity jsou jednotliví účastníci výzkumu vedeni pod čísly 1–266.

4 Výsledky šetření

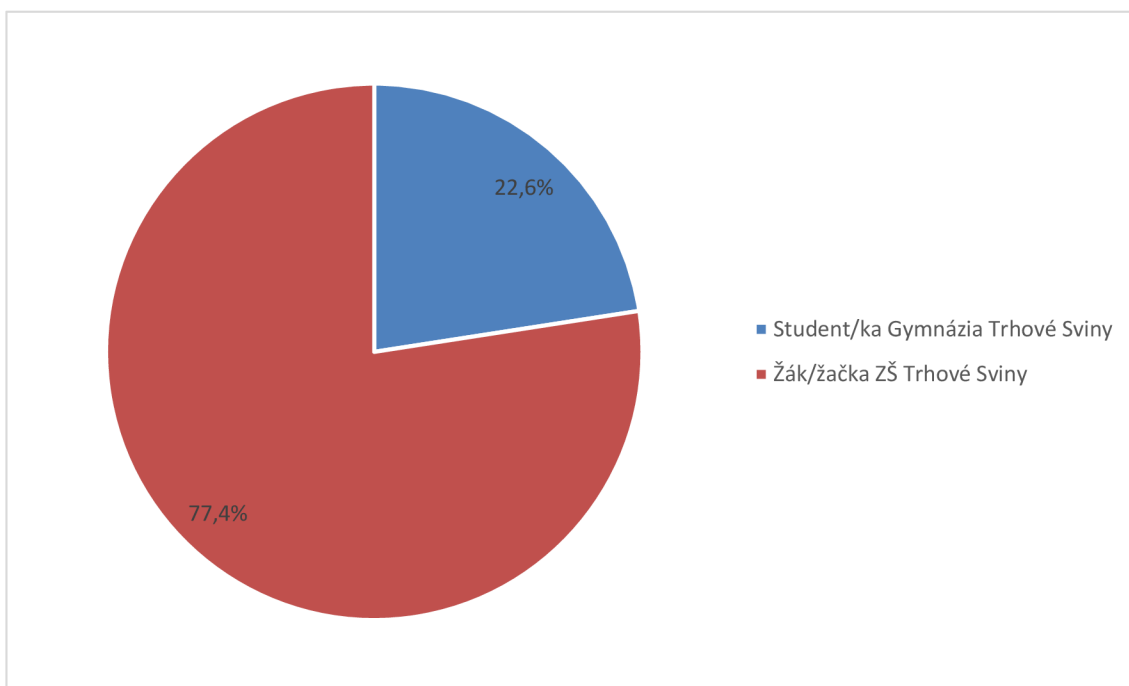
Šetření se zúčastnilo 266 respondentů, z toho bylo 77,4 % respondentů žáky ZŠ Trhové Sviny (206 odpovědí) a 22,6 % respondentů bylo studenty Gymnázia Trhové Sviny (60 odpovědí), viz tabulka 1 a Obrázek 1.

Tabulka 1 Škola

Jsem:	Četnost	Relativní četnost (%)
Student/ka Gymnázia Trhové Sviny	60	22,6
Žák/žačka ZŠ Trhové Sviny	206	77,4
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 1 Škola

Zdroj: vlastní

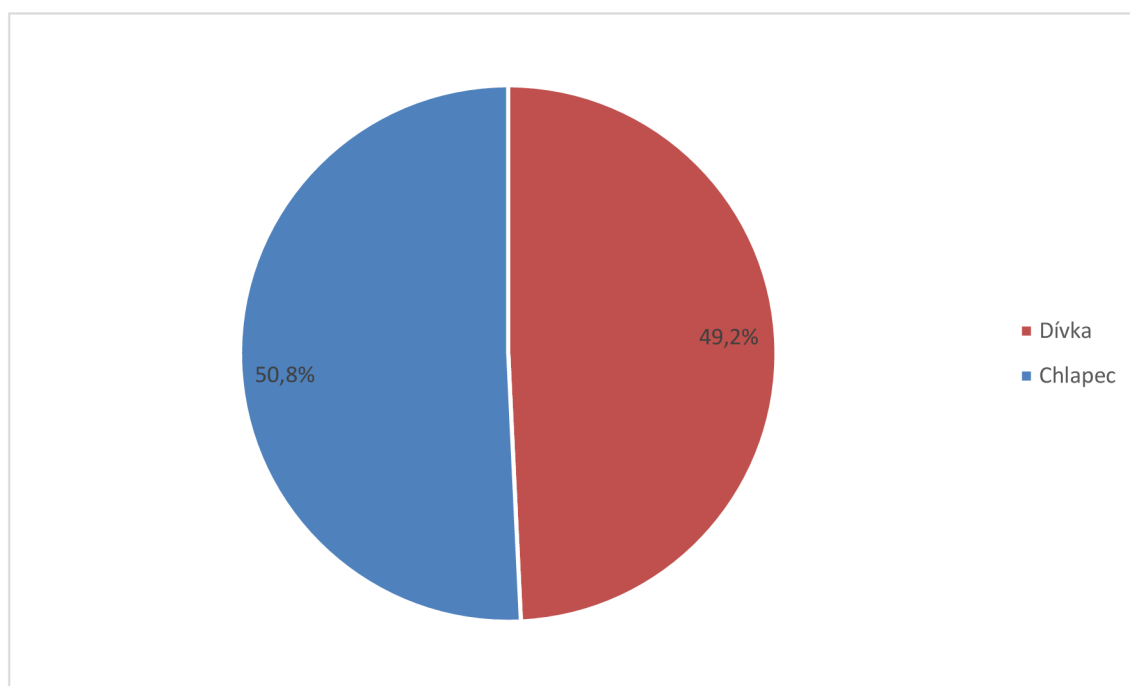
Z pohledu pohlaví bylo v šetření 49,2 % dívek (131 odpovědí) a 50,8 % chlapců (135 odpovědí), viz tabulka 2 a Obrázek 2.

Tabulka 2 Pohlaví

Pohlaví	Četnost	Relativní četnost (%)
Dívka	131	49,2
Chlapec	135	50,8
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 2 Pohlaví

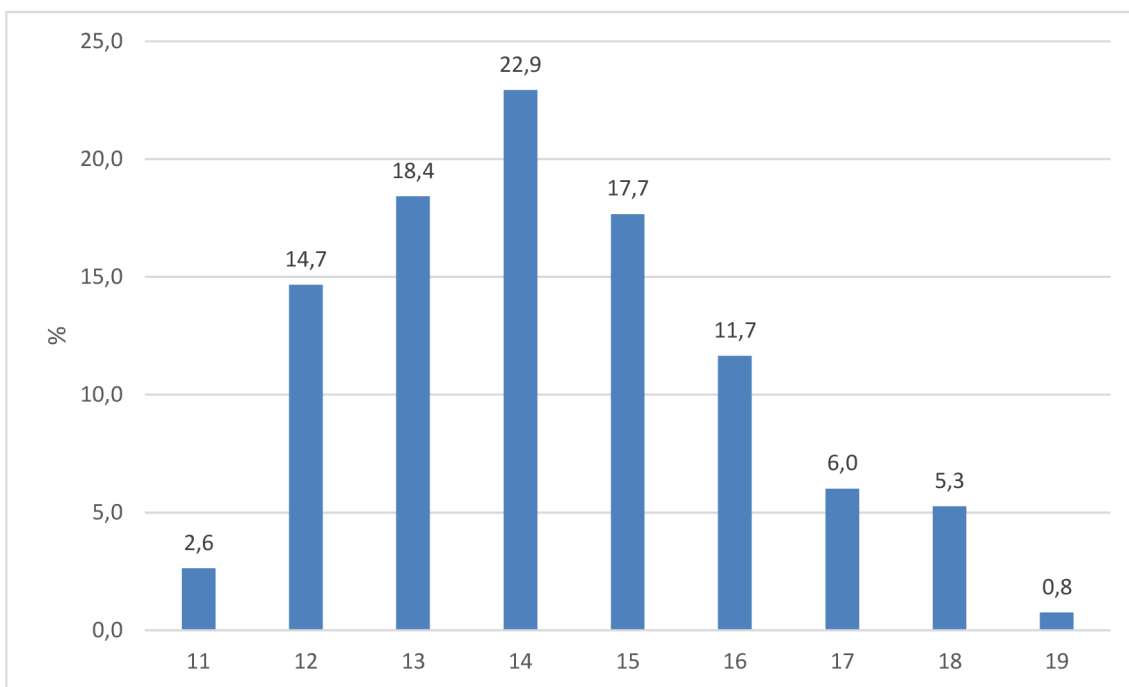
Zdroj: vlastní

Průměrný věk studentů byl 14,3 let. Nejmladšímu respondentovi bylo 11 let, nejstaršímu 19 let. Nejčastěji bylo žákům 14 let, viz tabulka 3 a Obrázek 3.

Tabulka 3 Věk

Statistické charakteristiky	Věk
Počet	266
Průměr	14,3
Medián	14,0
Modus	14,0
Minimum	11,0
Maximum	19,0
Směr. Odchylka	1,8

Obrázek 3 Věkové rozdělení

Zdroj: vlastní

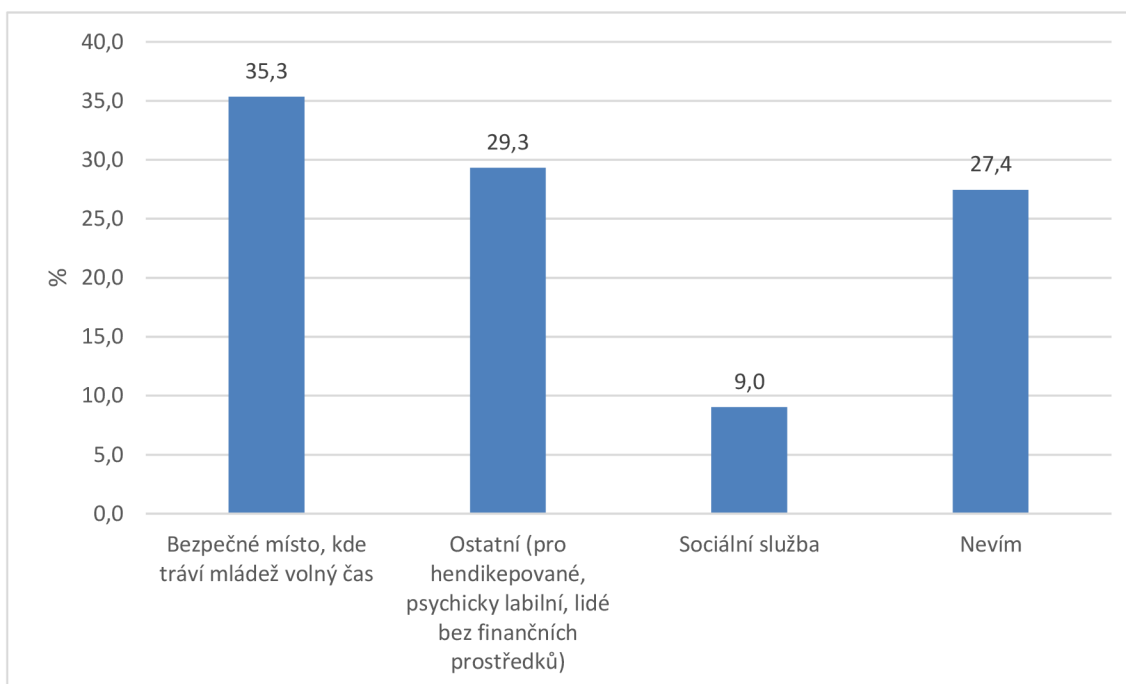
Otázka č.4 zněla: „Co si myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?“. Výsledky vidíme v tabulce 4 a na obrázku 4. Odpovědi jsou kategorizované otázky z otevřených odpovědí a u některých osob se jednalo o více odpovědí, proto jsou data vyhodnocena jako otázka s více možnostmi odpovědí. Počty jsou přepočítány na celkový počet respondentů, tj. N = 266. Nejčastěji si studenti myslí, že se jedná o bezpečné místo, kde tráví mládež volný čas (35,3 %; 94 odpovědí). 27,4 % studentů (73 odpovědí) neví, co daný pojem znamená.

Tabulka 4 Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?

Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Bezpečné místo, kde tráví mládež volný čas	94	35,3
Ostatní (pro hendikepované, psychicky labilní, lidé bez finančních prostředků)	78	29,3
Sociální služba	24	9,0
Nevím	73	27,4

Zdroj: vlastní

Obrázek 4 Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?

Zdroj: vlastní

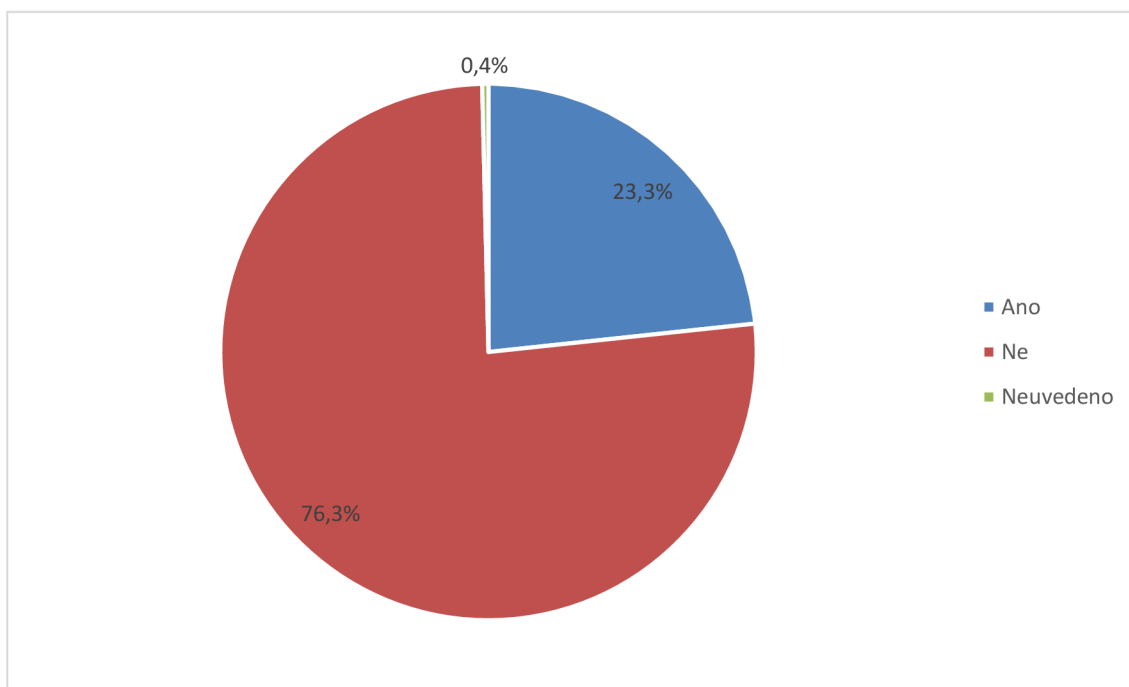
Pátá otázka dotazníku měla znění: „Viděl/a jsi někde leták, který by tě na nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech upozornil?“ Výsledky vidíme v tabulce 5 a na obrázku 5. Z dat je patrné, že 76,3 % dotázaných (203 odpovědi) takový leták nikde nevidělo.

Tabulka 5 Viděl/a jsi někde leták upozorňující na Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

Viděl/a jsi někde leták, který by tě na Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech upozornil?	Četnost	Relativní četnost (%)
Ano	62	23,3
Ne	203	76,3
Neuvedeno	1	0,4
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 5 Viděl/a jsi někde leták, který by tě na nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech upozornil?

Zdroj: vlastní

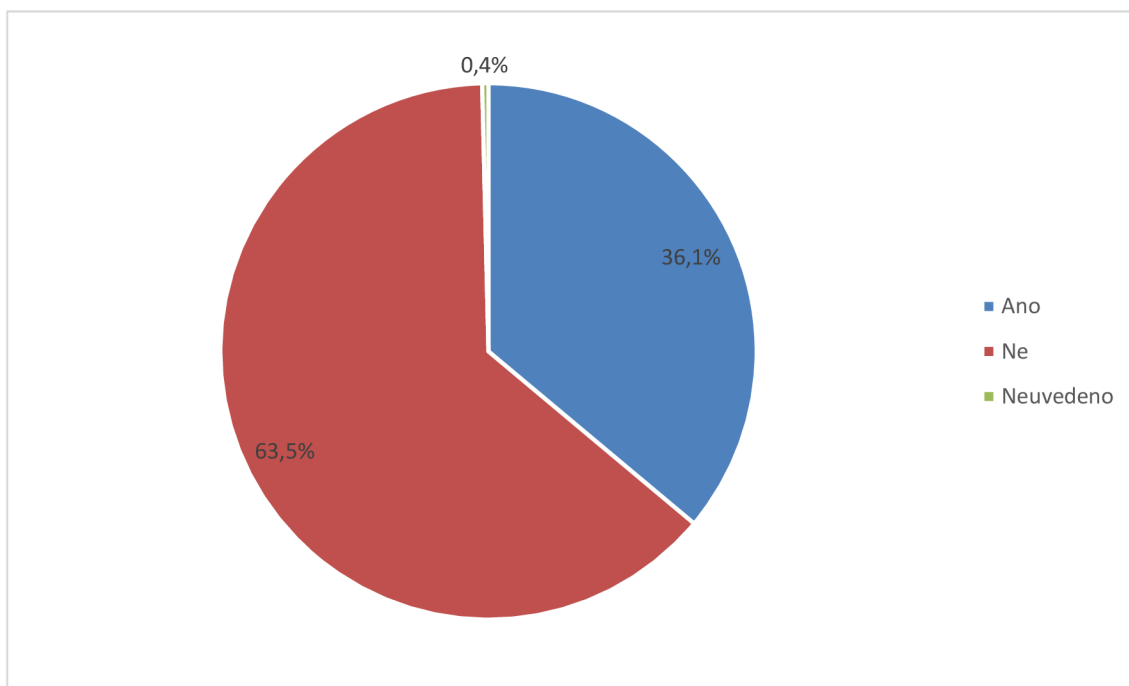
Další otázka zjišťovala, zda studenti někdy sledované zařízení v trhovách Svinech navštívili. Výsledky vidíme v tabulce 6 a na obrázku 6. 63,5 % studentů (169 odpovědí) uvedlo, že nízkoprahové zařízení v Trhovách Svinech nikdy nenavštívili.

Tabulka 6 Navštívil/a jsi někdy nízkoprahové zařízení v Trhovách Svinech?

Navštívil/a jsi někdy nízkoprahové zařízení v Trhovách Svinech?	Četnost	Relativní četnost (%)
Ano	96	36,1
Ne	169	63,5
Neuvedeno	1	0,4
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 6 Navštívil/a jsi někdy Nízkoprahové zařízení v Trhovách Svinech?

Zdroj: vlastní

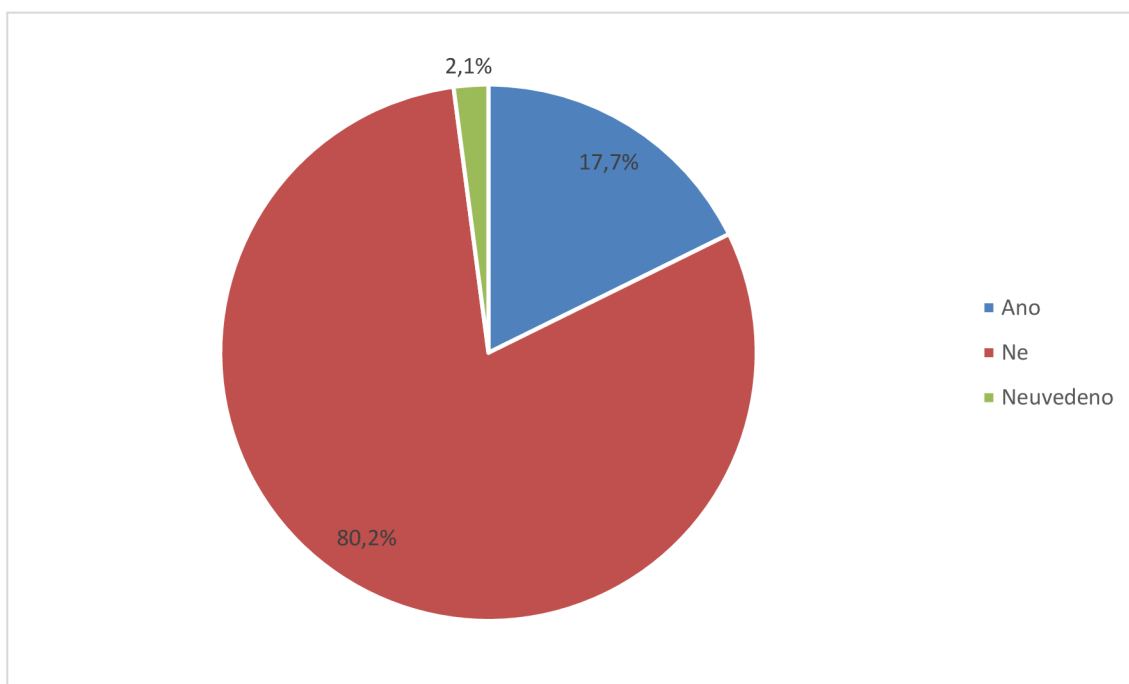
U respondentů, kteří v předchozí otázce uvedli, že někdy v minulosti navštívili sledované zařízení, jsme zjišťovali, zda to bylo v rámci školní exkurze. Pouze 17,7 % studentů (17 odpovědí) uvedlo, že ano. 80,2 % studentů, kteří toto zařízení někdy navštívilo, uvedli, že to bylo jindy než v rámci školní exkurze, viz tabulka 7 a Obrázek 7.

Tabulka 7 Pokud ano, bylo to v rámci školní exkurze?

Pokud ano, bylo to v rámci školní exkurze?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 96)
Ano	17	17,7
Ne	77	80,2
Neuvedeno	2	2,1
Celkem	96	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 7 Pokud ano, bylo to v rámci školní exkurze?

Zdroj: vlastní

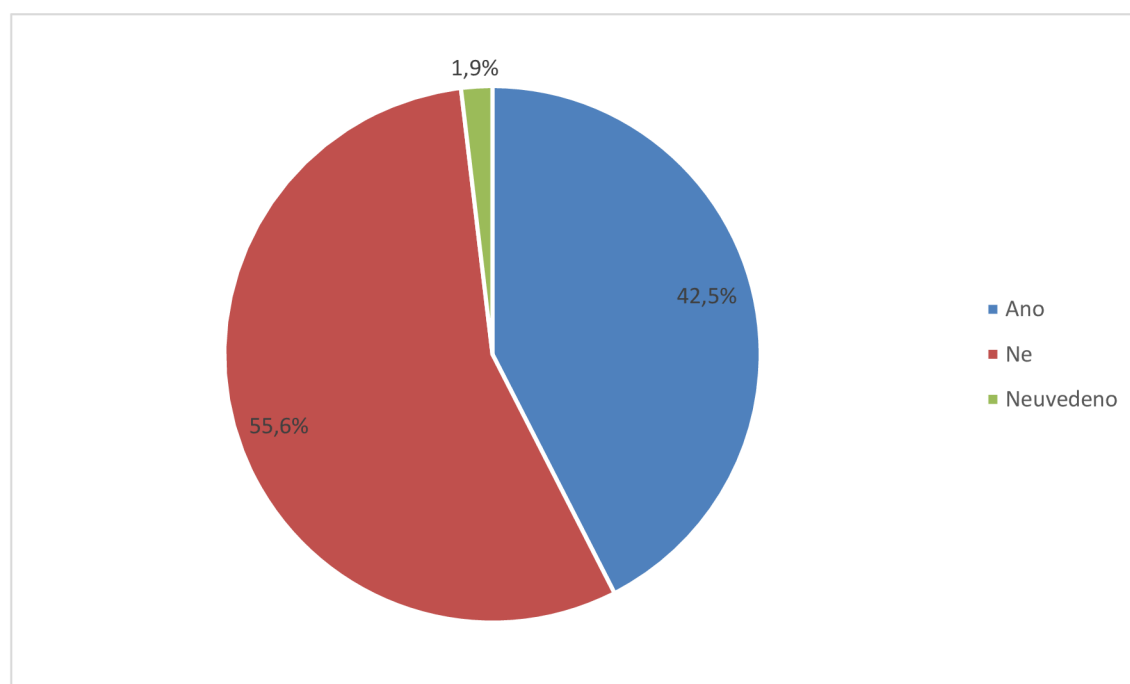
Otázka 8 sleduje, zda studenti někdy při vyučování mluvili o nízkoprahovém zařízení. Výsledky vidíme v tabulce 8 a na obrázku 8. Z dat je patrné, že v rámci vyučování o nízkoprahovém zařízení slyšelo pouze 42,5 % studentů (113 odpovědí).

Tabulka 8 Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?

Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?	Četnost	Relativní četnost (%)
Ano	113	42,5
Ne	148	55,6
Neuvedeno	5	1,9
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 8 Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?

Zdroj: vlastní

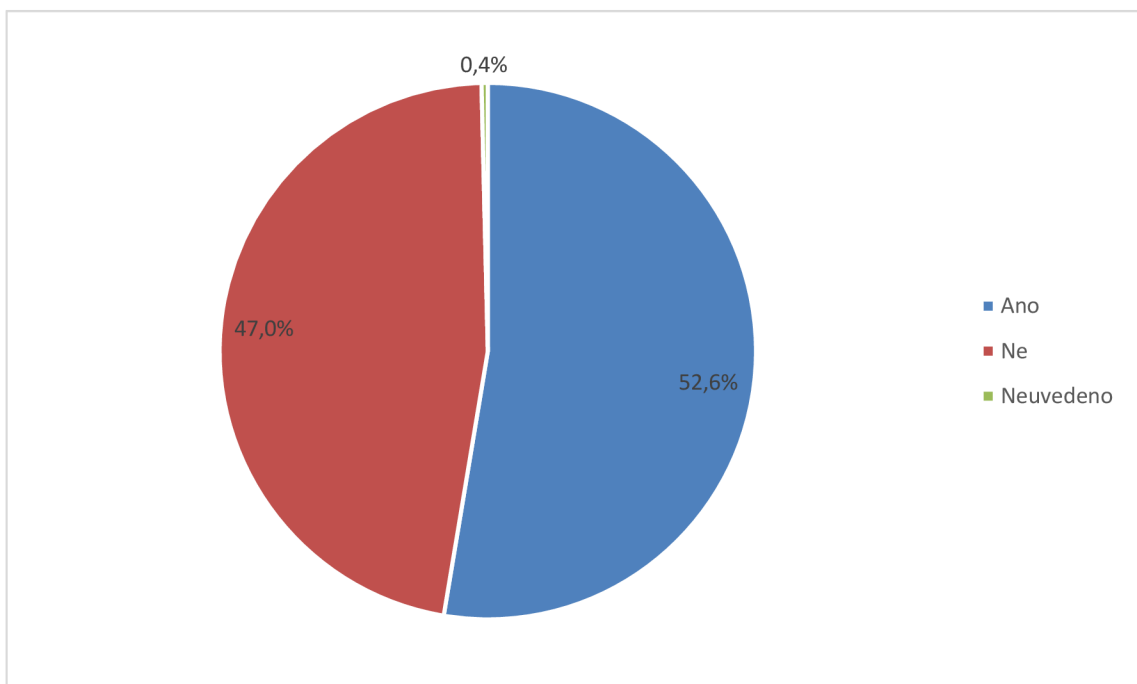
Otázka 9 je ve tvaru: „Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?“ Výsledky vidíme v tabulce 9 a na obrázku 9. 52,6 % dotázaných studentů (140 odpovědí) zná někoho, kdo toto zařízení navštěvuje.

Tabulka 9 Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?	Četnost	Relativní četnost (%)
Ano	140	52,6
Ne	125	47,0
Neuvedeno	1	0,4
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 9 Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

Zdroj: vlastní

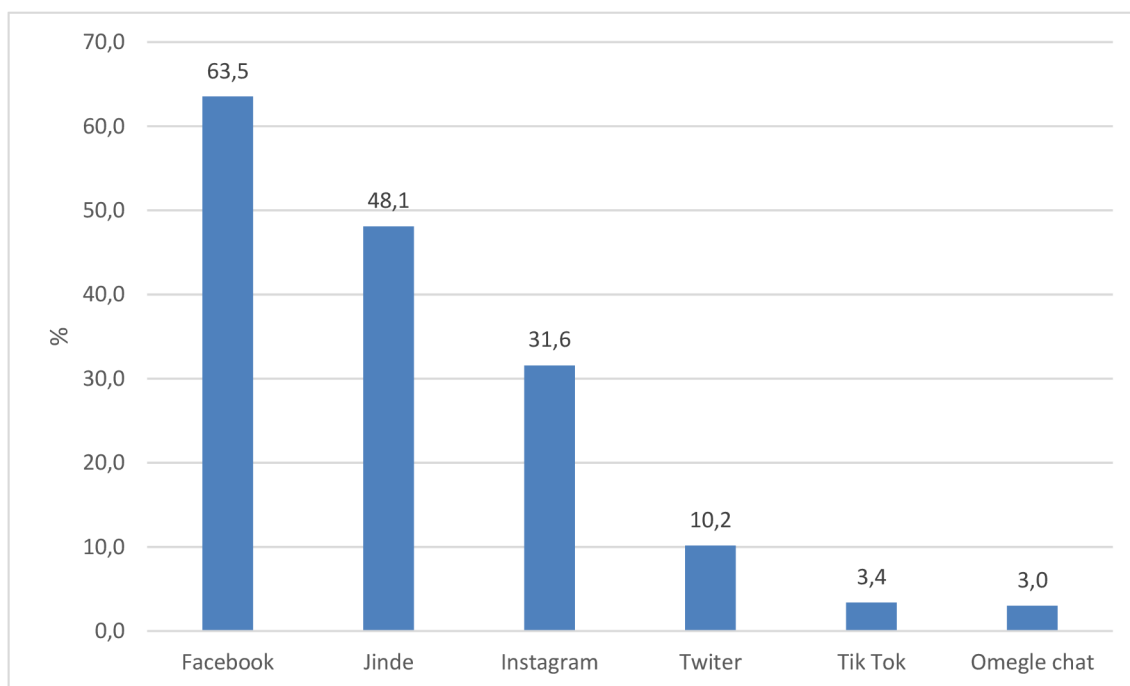
Desátá otázka zjišťovala, kde by studenti hledali informace o sledovaném zařízení. U této otázky mohli uvést více odpovědí. Odpovědi vidíme v tabulce 10 a na obrázku 10, kde jsou seřazeny podle nejčastějších odpovědí. Relativní četnost výskytu je přepočítána na celkový počet studentů v šetření. Můžeme potom říci, že 63,5 % dotázaných studentů by informace hledalo na Facebooku (169 odpovědí) anebo jinde (48,1 %; 128 odpovědí). Studenti většinou volby možnosti „jinde“ doplnili, že by informace hledali na stránkách města, nebo na internetu.

Tabulka 10 Kde bys hledal informace o Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech?

Kde bys hledal informace o Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Facebook	169	63,5
Jinde	128	48,1
Instagram	84	31,6
Twiter	27	10,2
Tik Tok	9	3,4
Omegle chat	8	3,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 10 Kde bys hledal informace o Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech?

Zdroj: vlastní

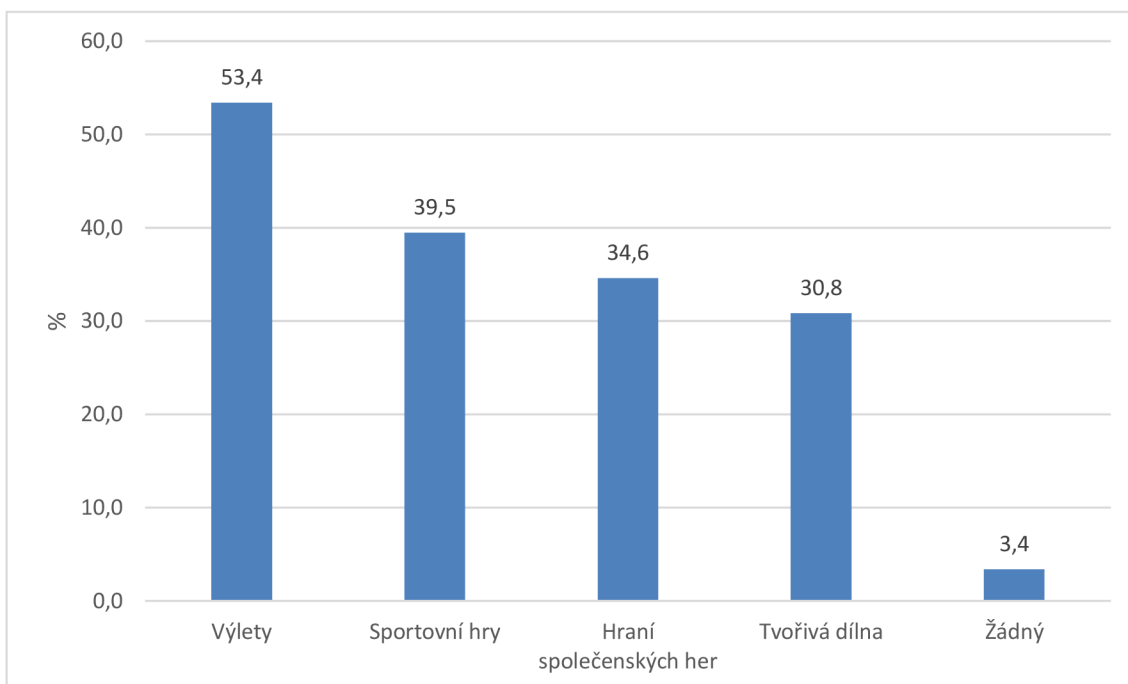
Následující otázka, která zjišťovala sledovala, který z programů nízkoprahového centra v Trhových Svinech by studenty zajímal. Opět mohli uvést více odpovědí. Odpovědi jsou opět přepočítány na celkový počet studentů a seřazeny podle četností odpovědí. Výsledky vidíme v tabulce 11 a na obrázku 11. Nejčastěji by studenty zajímaly výlety (53,4 %; 142 odpovědí) a sportovní hry (39,5 %; 105 odpovědí). 9 studentů (3,4 %) neoznačilo žádnou z nabízených odpovědí, a proto jim byla vytvořena samostatná kategorie, kdy nemají zájem o žádný nabízený program.

Tabulka 11 Který program Nízkoprahového centra v Trhových Svinech tě zajímá?

Který z programů Nízkoprahového centra v Trhových Svinech by tě zajímal?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Výlety	142	53,4
Sportovní hry	105	39,5
Hraní společenských her	92	34,6
Tvořivá dílna	82	30,8
Žádný	9	3,4

Zdroj: vlastní

Obrázek 11 Který program Nízkoprahového centra v Trhových Svinech tě zajímá?

Zdroj: vlastní

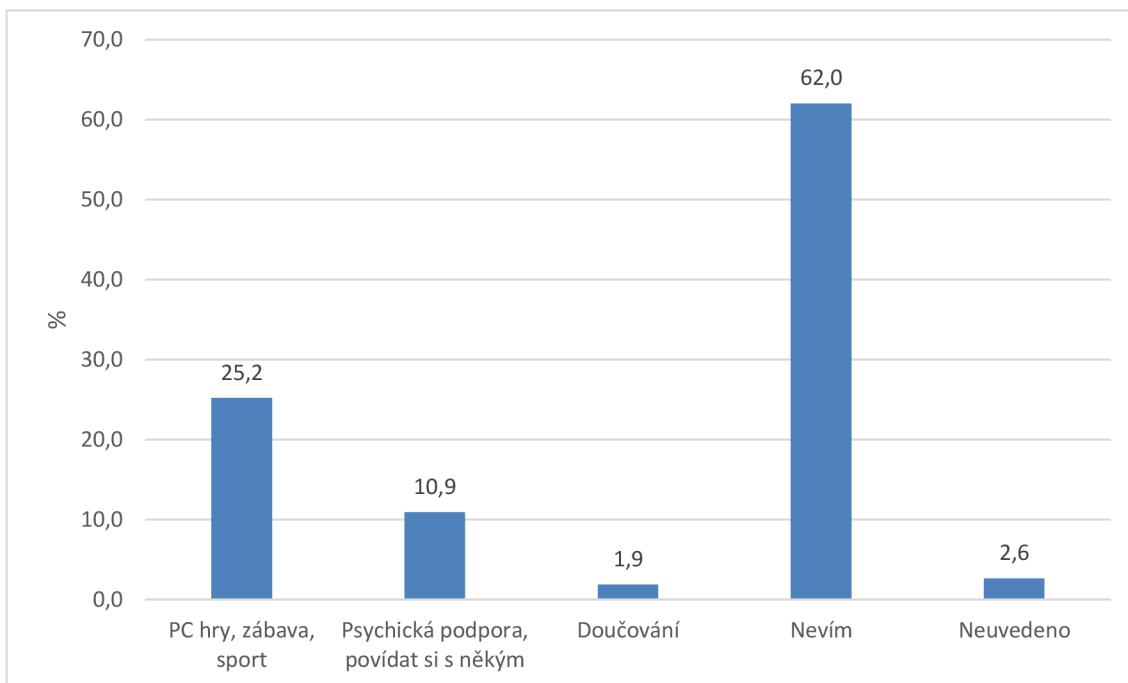
Otázka 12, stejně jako otázka č. 4, byla v původní verzi otevřená. V tabulce 12 a na obrázku 12 vidíme rozříděné odpovědi do 4 kategorií. Otázka zněla: „Čím by tě nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?“. Odpovědi jsou opět vyhodnoceny jako vícečetné. Nejčastěji by studenti přivítali možnost PC her, zábavy a sportu (25,2 %; 67). Celkově však studenti nejčastěji volili odpověď „Nevím“ (62,0 %; 165 odpovědí).

Tabulka 12 Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?

Ot12 – Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
PC hry, zábava, sport	67	25,2
Psychická podpora, povídat si s někým	29	10,9
Doučování	5	1,9
Nevím	165	62,0
Neuvedeno	7	2,6

Zdroj: vlastní

Obrázek 12 Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?

Zdroj: vlastní

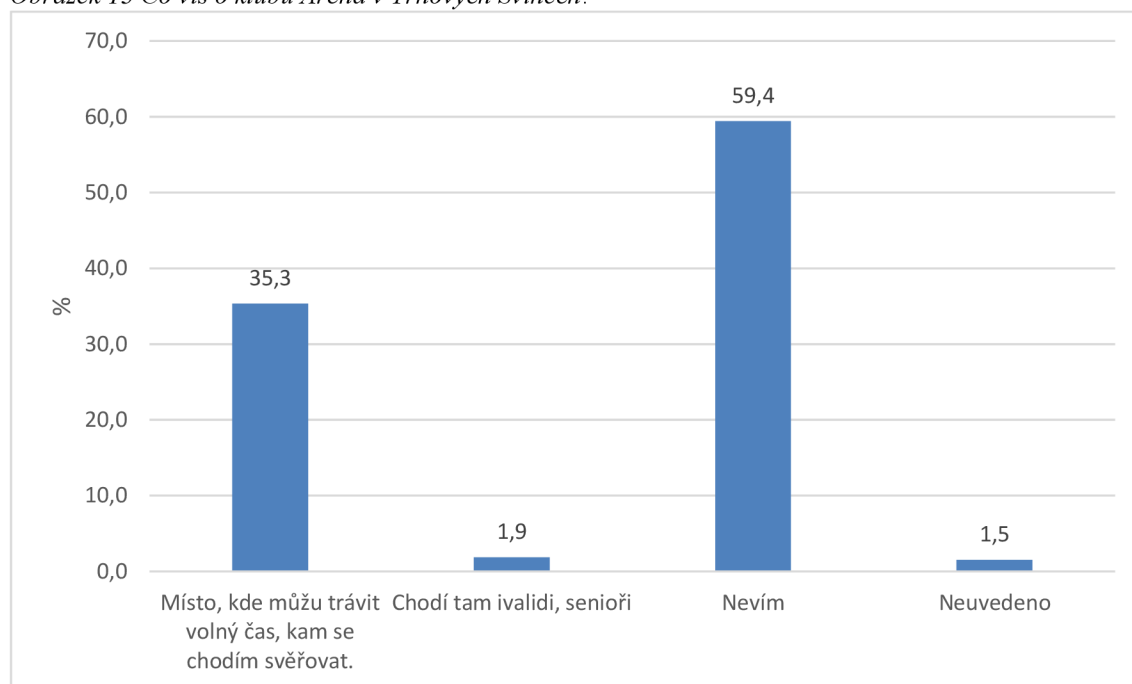
Otázka 13, stejně jako předchozí otázka, byla původně otevřenou otázkou. Výsledky kategorizovaných odpovědí vidíme v tabulce 13 a na obrázku 13. Opět se u některých respondentů objevilo více odpovědí, a proto je otázka vyhodnocena jako multiple response. Otázka je ve tvaru: „Co víš o klubu Archa v Trhových Svinech?“. 59,4 % studentů neví, co je to za klub (158 odpovědí). 35,3 % respondentů uvedlo, že se jedná o místo, kde mohou trávit volný čas, resp. kam se chodí svěřovat.

Tabulka 13 Co víš o klubu Archa v Trhových Svinech? (možnost více odpovědí)

Co víš o klubu Archa v Trhových Svinech?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Místo, kde můžu trávit volný čas, kam se chodím svěřovat.	94	35,3
Chodí tam invalidé, senioři	5	1,9
Nevím	158	59,4
Neuvedeno	4	1,5

Zdroj: vlastní

Obrázek 13 Co víš o klubu Archa v Trhových Svinech?

Zdroj: vlastní

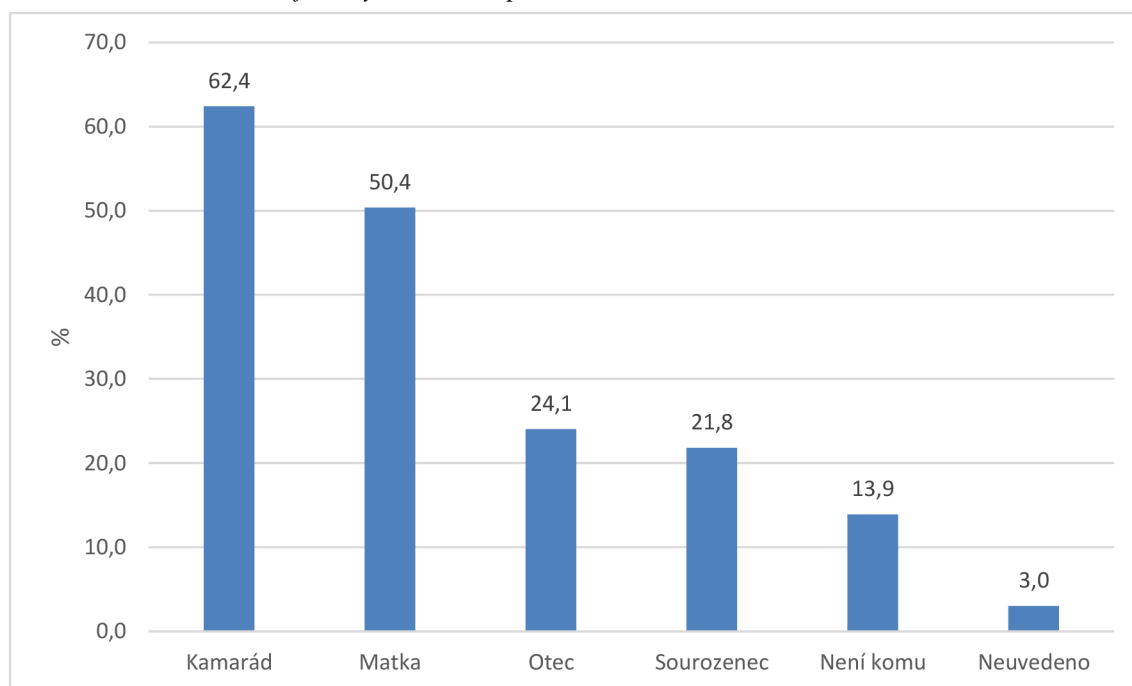
Otázka 14 zněla: „Komu se svěřuješ, když tě něco trápí?“. Výsledky vidíme v tabulce 14 a na obrázku 14. Odpovědi jsou seřazeny podle četnosti odpovědí. Studenti opět mohli uvést více odpovědí. Nejčastěji studenti uváděli, že se svěřují kamarádovi (62,4 %; 166 odpovědí) anebo matce (50,4 %; 134 odpovědí).

Tabulka 14 Komu se svěřuješ, když tě něco trápí?

Komu se svěřuješ, když tě něco trápí?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Kamarád	166	62,4
Matka	134	50,4
Otec	64	24,1
Sourozenec	58	21,8
Není komu	37	13,9
Neuvedeno	8	3,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 14 Komu se svěřuješ, když tě něco trápí?

Zdroj: vlastní

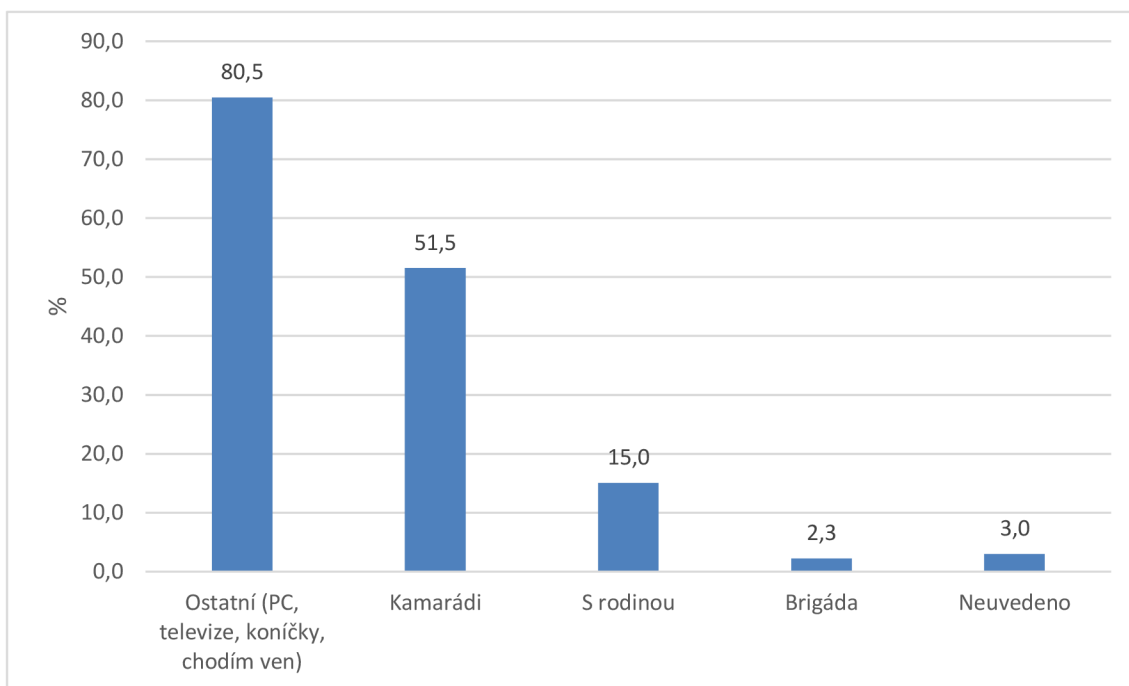
Otázka 15 „*Jak trávíš volný čas?*“ byla poslední z původně otevřených. Výsledky, které opět byly v podobě vícečetných odpovědí, vidíme v tabulce 15 a na obrázku 15. Nejčastěji studenti tráví volný čas koníčky, hraním her, u televize či chozením ven. Tuto možnost zvolilo 80,5 % dotázaných (214 odpovědí). 51,5 % dotázaných tráví volný čas s kamarády (137 odpovědí) anebo s rodinou (15,0 %; 40 odpovědí).

Tabulka 15 *Jak trávíš svůj volný čas? (možnost více odpovědí)*

Jak trávíš svůj volný čas?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Ostatní (PC, televize, koníčky, chodím ven)	214	80,5
Kamarádi	137	51,5
S rodinou	40	15,0
Brigáda	6	2,3
Neuvedeno	8	3,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 15 *Jak trávíš svůj volný čas?*

Zdroj: vlastní

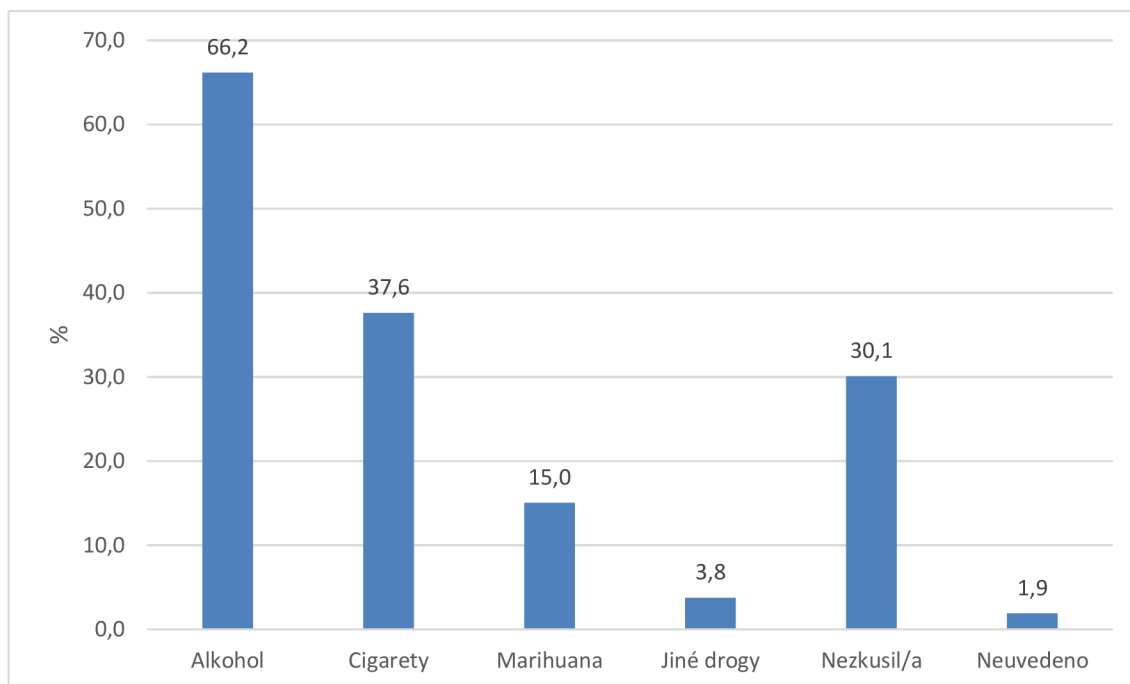
Otázka 16 měla znění: „Zkusil/a jsi některou z uvedených psychotropních látek?“ Výsledky vidíme v tabulce 16 a na obrázku 16. Studenti mohli opět uvést více odpovědí. Nejčastější vyzkoušenou psychotropní látkou je alkohol. Ten vyzkoušelo 66,2 % dotázaných studentů (176 odpovědí). Druhá nejčastěji vyzkoušená látka jsou cigarety (37,6 %; 100 odpovědí). 30,1 % studentů (80 odpovědí) uvedlo, že žádnou psychotropní látku dosud nevyzkoušelo.

Tabulka 16 Zkusil/a jsi některou z uvedených psychotropních látek?

Zkusil/a jsi některou z uvedených psychotropních látek?	Četnost	Relativní četnost (%; N = 266)
Alkohol	176	66,2
Cigarety	100	37,6
Marihuana	40	15,0
Jiné drogy	10	3,8
Nezkusil/a	80	30,1
Neuvedeno	5	1,9

Zdroj: vlastní

Obrázek 16 Zkusil/a jsi některou z uvedených psychotropních látek? (možnost více odpovědí)

Zdroj: vlastní

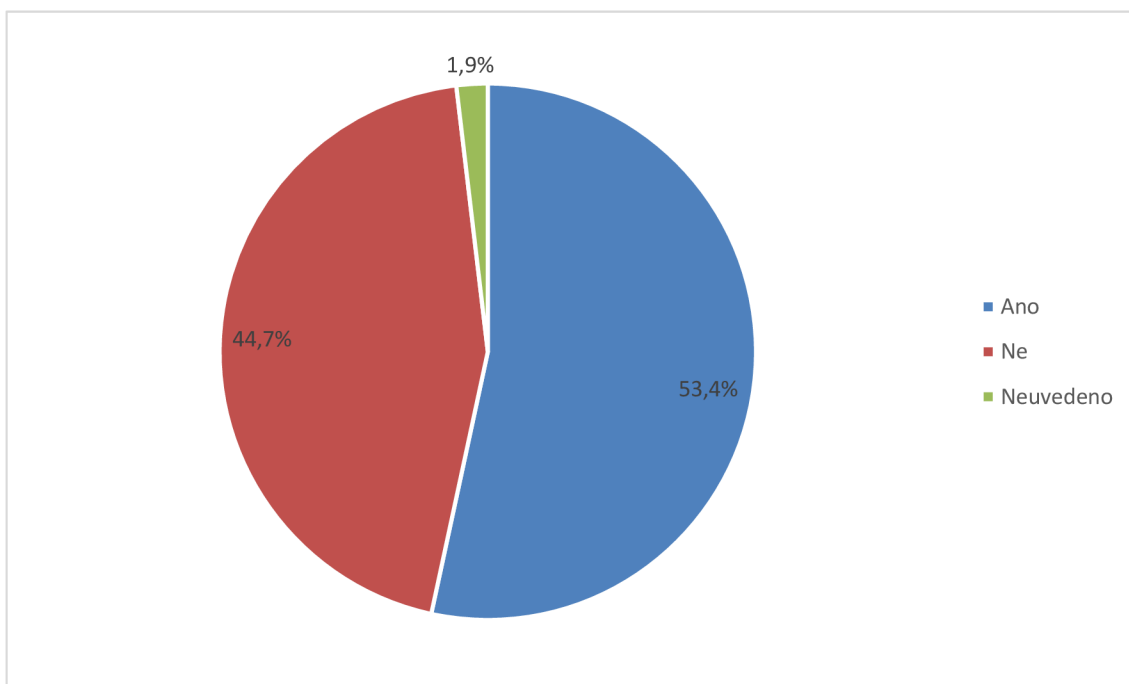
Předposlední otázka dotazníku sledovala, zda studenti znají ve svém okolí někoho, kdo se sebepoškozuje. 53,4 % studentů (142 odpovědí) uvedlo, že takovou osobu ve svém okolí zná, viz tabulka 17 a Obrázek 17.

Tabulka 17 Znáš někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje?

Znáš někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje?	Četnost	Relativní četnost (%)
Ano	142	53,4
Ne	119	44,7
Neuvedeno	5	1,9
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 17 Znáš někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje?

Zdroj: vlastní

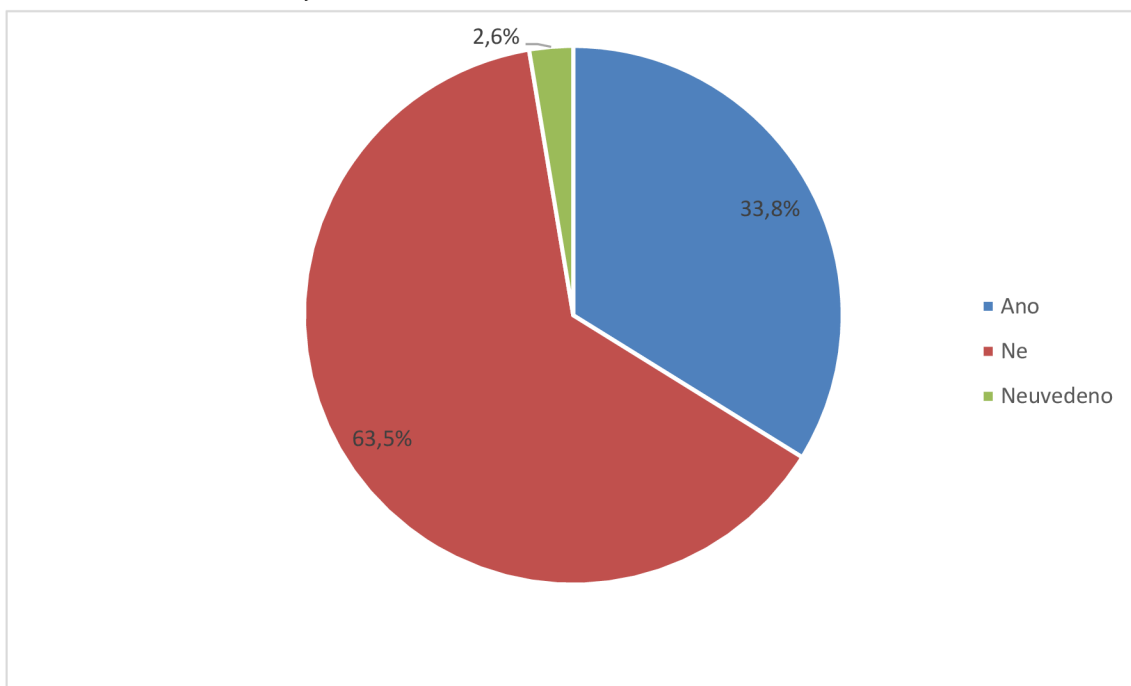
Poslední otázka sledovala, zda si chtěli studenti sami někdy ublížit. Výsledky vidíme v tabulce 18 na obrázku 18. Z dat je patrné, že o tom někdy uvažovalo 33,8 % dotázaných studentů (90 odpovědí).

Tabulka 18 Chtěl/a sis někdy ublížit?

Chtěl/a sis někdy ublížit?	Četnost	Relativní četnost (%)
Ano	90	33,8
Ne	169	63,5
Neuvedeno	7	2,6
Celkem	266	100,0

Zdroj: vlastní

Obrázek 18 Chtěl/a sis někdy ublížit?

Zdroj: vlastní

4.1 *Ověření zadané hypotézy*

Výzkumný předpoklad je ve tvaru:

Povědomí studentů víceletého gymnázia o fungování NZDM je vyšší než povědomí žáků II. stupně ZŠ v Trhových Svinech.

Pro ověření tohoto předpokladu použijeme proměnné:

Ot6 – Navštívil/a jsi někdy Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

Ot8 – Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?

Ot9 – Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

Všechny tyto otázky budou sledovány podle škol. Testované hypotézy budou ve tvaru:

H0: Mezi sledovanou otázkou a typem školy neexistuje statisticky významný vztah

H1: Mezi sledovanou otázkou a typem školy existuje statisticky významný vztah

Pro ověření těchto hypotéz použijeme χ^2 test nezávislosti v kontingenční tabulce. V případě chybějících odpovědí budou tyto odpovědi z analýzy vyřazeny.

1) **Otázka 6**

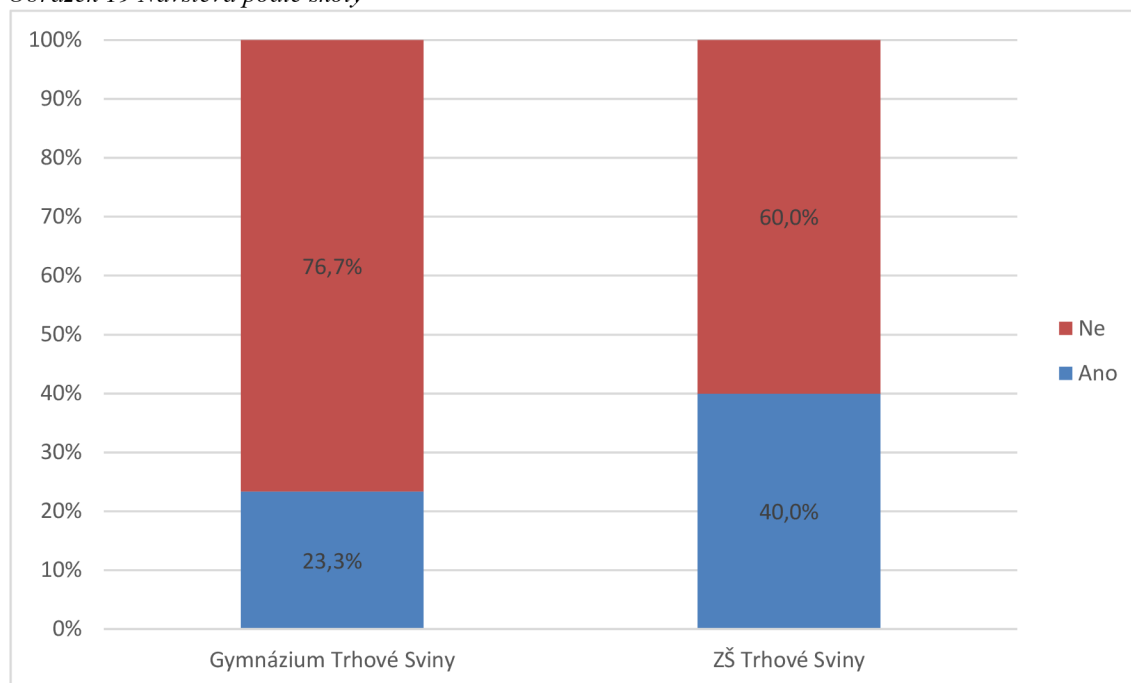
V tabulce 19 a na obrázku 19 vidíme otázku 6 podle jednotlivých škol. Z tabulky je patrné, že sledované zařízení navštívilo 23,3 % studentů gymnázia a 40 % žáků základní školy. **Není překvapující, že na základě provedeného testu ($G = 5,581$; p -hodnota = 0,018), kdy je p -hodnota menší než hladina významnosti $\alpha = 5 \%$, testovanou hypotézu pro tuto otázku na této hladině zamítáme. **Existuje statisticky významný vztah mezi návštěvou zařízení a typem školy, kam žáci dochází. Častěji však toto zařízení navštěvují žáci ze ZŠ než z žáci gymnázia.****

Tabulka 19 Návštěva podle školy

		Navštívil/a jsi někdy Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?		Celkem
		Ano	Ne	
Škola	Gymnázium Trhové Sviny	14 (23,3 %)	46 (76,7 %)	60 (100 %)
	ZŠ Trhové Sviny	82 (40 %)	123 (60 %)	205 (100 %)
Celkem		96 (36,2 %)	169 (63,8 %)	265 (100 %)

Zdroj: vlastní

Obrázek 19 Návštěva podle školy

Zdroj:

2) Otázka 8

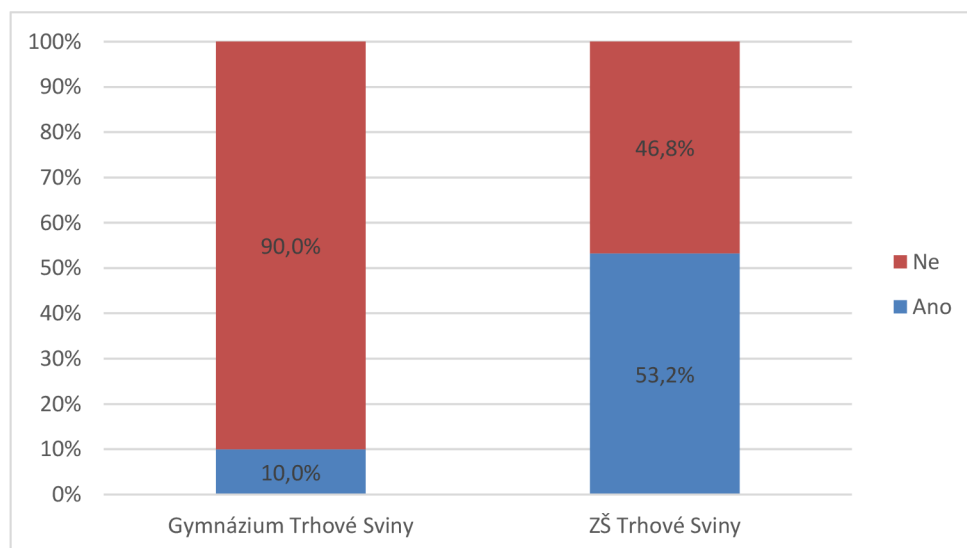
Rozdělení odpovědí na otázku č. 8 „Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?“ podle studované školy vidíme v tabulce 20 a na obrázku 20. Ve škole o zařízení mluvilo 10 % studentů gymnázia, ale dokonce 53,2 % studentů základní školy. Na základě provedeného testu ($G = 35,180$; p -hodnota = 0,000) opět hypotézu H_0 pro tuto otázku na hladině významnosti $\alpha = 5 \%$ zamítáme. **Existuje statisticky významný vztah mezi diskuzí o zařízení ve škole a typem studované školy. Ve škole se o zařízení baví více na základní škole než na gymnáziu.**

Tabulka 20 Diskuze o zařízení podle školy

		Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?		Celkem
		Ano	Ne	
Škola	Gymnázium Trhové Sviny	6 (10 %)	54 (90 %)	60 (100 %)
	ZŠ Trhové Sviny	107 (53,2 %)	94 (46,8 %)	201 (100 %)
Celkem		113 (43,3 %)	148 (56,7 %)	261 (100 %)

Zdroj: vlastní

Obrázek 20 Diskuze o zařízení podle školy

Zdroj: vlastní

3) Otázka 9

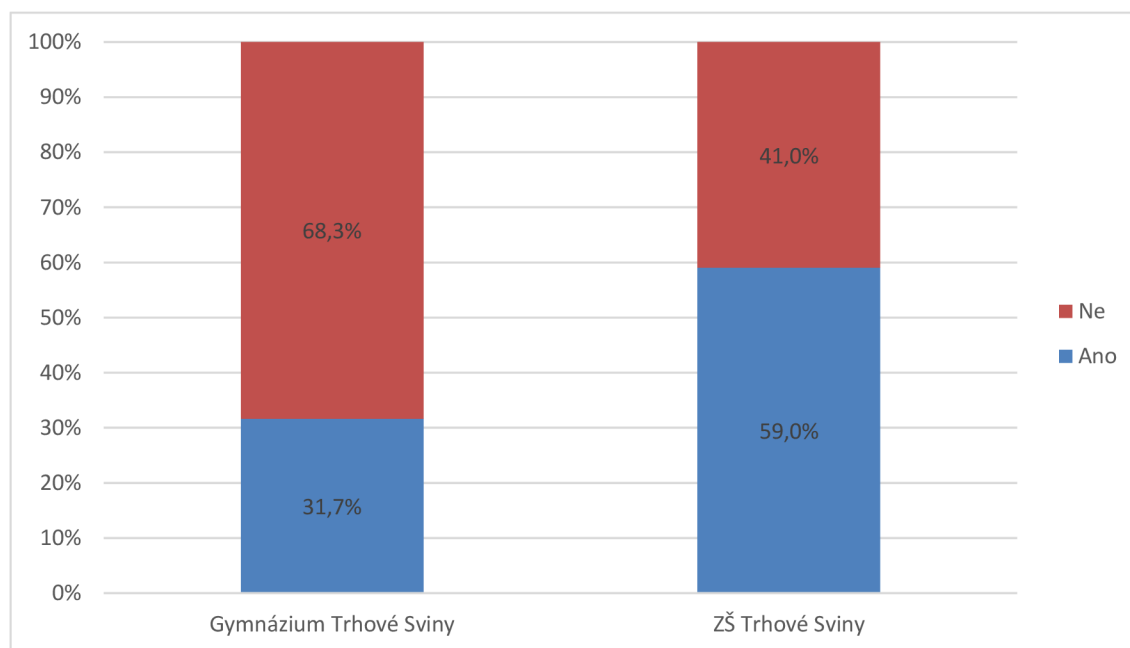
Poslední otázka v rámci hypotéz zjišťovala, zda studenti znají ve svém okolí někoho, kdo navštěvuje sledované zařízení v Trhových Svinech. Výsledky vidíme v tabulce 21 a obrázku 21. Studenti gymnázia znají takové osoby v 31,7 % případů, žáci základní školy dokonce v 59 %. Není proto překvapující, že i pro tuto otázku zamítáme na hladině významnosti $\alpha = 5 \%$ testovanou hypotézu H_0 ($G = 13,940$; p -hodnota = 0,000). Znalost osob, které navštěvují Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech, se liší podle školy. Stejně jako v předchozích otázkách však více znalostí pozorujeme u žáků základní školy.

Tabulka 21 Otázka č. 9 podle školy

		Znáš někoho ze svého okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?		Celkem
		Ano	Ne	
Škola	Gymnázium Trhové Sviny	19 (31,7 %)	41 (68,3 %)	60 (100 %)
	ZŠ Trhové Sviny	121 (59 %)	84 (41 %)	205 (100 %)
Celkem		140 (52,8 %)	125 (47,2 %)	265 (100 %)

Zdroj: vlastní

Obrázek 21 Otázka č. 9 podle školy

Zdroj: vlastní

Závěr: Na základě námi vybraných otázek, u kterých jsme zaznamenali statisticky významné rozdíly v odpovědích mezi studenty gymnázia a ZŠ Trhové Sviny, musíme konstatovat, že lepší znalost o sledovaném zařízení mají žáci základní školy než studenti gymnázia. Náš předpoklad jsme proto tímto nepotvrdili. Povědomí studentů víceletého gymnázia o fungování NZDM NENÍ vyšší než povědomí žáků II. stupně ZŠ v Trhových Svinech. Povědomí žáků II. stupně ZŠ v Trhových Svinech o fungování NZDM je v porovnání se studenty víceletého gymnázia VYŠŠÍ.

5 Diskuse

Bakalářská práce se zabývala informovaností žáků Základní školy v Trhových Svinech a studentů gymnázia tamtéž o fungování nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech. Výsledky výzkumu by mohly mimo jiné pomoci zjistit, jakým způsobem je možné více informovat mládež o fungování nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech.

Otázky na začátku dotazníku měly prověřit informovanost dětí a mládeže o fungování nízkoprahového zařízení. Na čtvrtou otázku „**Co si myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?**“, nejvíce respondentů odpovědělo, že se jedná o bezpečné místo, kde tráví mládež volný čas. Matoušek (2013) zdůrazňuje, že vlastní práce se skupinou je založena na důvěře získané dlouhodobějším kontaktem a vzájemným poznáváním. Nízkoprahová centra slouží ke společnému trávení volného času a nabízí sociální pomoc a podporu. Ovšem 29,3 procenta respondentů si pod názvem nízkoprahové zařízení představuje sociální zařízení pro hendikepované a lidi bez finančních prostředků.

Během své studijní praxe jsem navštívila nízkoprahové zařízení V.I.P. v Českých Budějovicích. Toto zařízení se v lokalitě, kde žijí převážně romské rodiny a docházejí do něj romské děti, které mají problémy s učením, a starší děti zde tráví čas hraním her a setkáváním se svými kamarády. Další zařízení se nacházelo v sociálně vyloučené lokalitě Okružní. Opět bylo zaměřeno na romské děti, které potřebovaly pomoc s přípravou do školy. Nevýhodou těchto dětí bylo, že žily ve větší vzdálenosti od centra města a veškerý čas trávily před ubytovacím zařízením. Úlohou sociálních pracovníků bylo připravit dětem vzdělávací program a bezpečný prostor pro trávení volného času. Toto zařízení bylo zrušeno. Poslední nízkoprahové zařízení V Kostce jsem navštívila jako uchazeč o zaměstnání. Nachází se na sídlišti Vltava a je jednou z poboček Selesiánského střediska mládeže. Toto zařízení má název Pod střechou. Je určeno pro děti a mládež ve věku 12–19 let. v Českých Budějovicích. Jak uvádí nízkoprahové zařízení V Kostce posláním je poskytovat zázemí, bezpečný prostor, podporu a pomoc dětem a mládeži z Českých Budějovic nacházející se v nepříznivé sociální situaci nebo ohrožení a přispívat tak ke zlepšení jejich kvality života. Cílem všech těchto zařízení je nabídnout dětem a mládeži pozitivnější trávení volného času organizováním různých akcí, které jim dovolí vyjádřit sami sebe. Záměrem je klientům ukázat, že mají možnost trávit svůj čas kvalitněji než bezcílným potulováním se po ulicích. Mohu říci, že každé z těchto zařízení je jedinečné a vždy své fungování přizpůsobuje sociálním požadavkům daného prostředí.

Každé z těchto zařízení má své webové stránky, z mého pohledu nejvíce lákavě vypadají stránky Selesiánského střediska (dostupné z: <https://www.sasmcb.cz/>) Oproti tomu stránky nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech působí velice neprofesionálně a zastarale (dostupné z <http://www.domecek.org/nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez/>.)

Podle páté otázky: **Viděl/a jsi někde leták, který by tě na Nízkoprahové zařízení upozornil** je patrné, že propagace tohoto zařízení nevyužívá tento způsob pro své zviditelnění. Při dotazu, kde by respondenti hledali informace o sledovaném zařízení, bylo možné vybrat více odpovědí. Nejvíce 63,5 procent (169 odpovědí) by hledalo na Facebooku nebo jinde by hledalo 48,1 procent respondentů (128 odpovědí). V odpovědi jinde studenti uvedli, že by informace hledaly na stránkách města. Další otázka zjišťovala, kolik respondentů v minulosti sledované zařízení navštívilo. **Odpovědi ukázaly, že sledované zařízení navštívilo 40 procent žáků základní školy a 23,3 procent studentů gymnázia. Existuje statisticky významný vztah mezi návštěvou zařízení a typem školy, kam žáci docházejí. Častěji však toto zařízení navštěvují žáci ZŠ než studenti gymnázia.** Osmá otázka Zda někdy studenti při vyučování mluvili, o nízkoprahovém zařízení se ukázala být statisticky významnou. Pouze 10 procent studentů gymnázia mluvilo o tomto zařízení, proti 53,2 procentům žáků základní školy. **Existuje statisticky významný vztah mezi diskuzí o zařízení ve škole a typem studované školy. Ve škole se o zařízení baví více na základní škole než na gymnáziu.** Ovšem bez porovnání typu školy, je patrné, že v rámci vyučování o nízkoprahovém zařízení slyšelo pouze 42,5 % studentů a žáků (113 odpovědí).

Tyto odpovědi nám ukázaly, že školy své žáky a studenty o tomto zařízení moc neinformují. Můžeme dojít k závěru, že mezi nízkoprahovým zařízením v Trhových Svinech a oběma zkoumanými školami neprobíhá spolupráce. Desátá otázka nám měla ukázat, kde by respondenti hledali informace o zkoumaném zařízení. Z těchto odpovědí vyplynulo, že nejvíce by hledali na Facebooku a dále na internetu a stránkách města. Tyto odpovědi mohou napovědět, nízkoprahovému zařízení, jakým směrem zaměřit svou propagaci. Nízkoprahové zařízení je zaměřeno na prevenci výskytu rizikového chování dětí mládeže a na jejich trávení volného času.

Další otázka, která směřovala k ověření předpokladu informovanosti studentů a žáků o fungování zkoumaného zařízení, jestli někoho znáš ve svém okolí, kdo navštěvuje

Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech. I v tomto případě je patrné, že studenti gymnázia znají pouze 31,7 % případů, zatímco u žáků základní školy je zaznamenáno 59 %. I v tomto případě dle hladiny významnosti byl předpoklad výzkumu zamítnut. Stejně jako v předchozích otázkách je povědomí o fungování zkoumaného zařízení u žáků základní školy v Trhových Svinech vyšší.

Pávková (2014) upozorňuje na to, že ve volném čase dostávají děti prostor rozvíjet své osobní vloh. Volnočasové skupiny dávají příležitost rozvíjet osobní vztahy, jako je kamarádství a přátelství. Výchova ve volném čase má funkci preventivní, zdravotní, sociální a výchovně vzdělávací. Na toto téma byla zaměřena další otázka „**Který z programů nízkoprahového zařízení by studenty zajímal?**“ Odpovědi byly dle mého názoru velice zajímavé. Nejvíce by respondenti preferovali výlety (53,4 % ze 142 odpovědí), sportovní hry (39,5 % ze 105 odpovědí), hraní společenských her a dále by využili tvořivou dílnu. Jenom 3,4 % mládeže se o nic nezajímalo, a proto jim byla vytvořena samostatná kategorie, kdy nemají zájem o žádný nabízený program. Respondenti by ve zkoumaném zařízení přivítali možnost PC her, zábavy a sportu. Otázka „**Čím by tě nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?**“ byla otevřená a nejvíce na ni respondenti odpověděli „nevím“ (62 % ze 165 odpovědí).

Na otevřenou otázku „**Jak trávíš volný čas**“ 80 % procent respondentů odpovědělo, že chodí ven, hrají hry a sledují televizi. Dále uváděli čas trávený s kamarády a potom teprve s rodinou. Odpovědi byly vícečetné. Studenti gymnázia hodně uváděli, že tráví čas hraním na hudební nástroj a sportem. Jedlička (2015) uvádí, že vznikem online komunit spolužáků ubývá přímé komunikace tváří v tvář. Děti navazují komunikaci s kamarády, spolužáky, občas i riskantními uživateli sítě. Kaplánek (2012) uvádí, že mladý člověk projevuje svůj zájem o různé činnosti právě volbou volnočasových aktivit. Dle zjištění na prvních místech volnočasových aktivit nacházíme aktivity orientované na stimulaci vlastního stavu mysli (hudba, filmy, počítačové hry) nebo aktivity orientované na komunikaci blízkými přáteli (schůzky, komunikace mobilem, e-mailem). Kaplánek (2012) varuje před neschopností některých mladých lidí poradit si s trávením volného času, která vede ke konfliktu se společenskými normami což může vyvrcholit až kriminálním jednáním mladistvých. Mezi mladistvými se mění hodnoty a vzorce trávení volného času. Pro některé mladistvé se stává nuda příčinou rizikového trávení volného

času. Mezi nejčastější patologické jevy chování dětí lze zařadit záškoláctví, šikanu, kriminalitu, delikvenci, vandalismus a závislostní chování.

Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech dle svých slov pomáhá hlavně mladým lidem trávit smysluplně volný čas. Sociální pracovníci připravují preventivní programy zaměřené na rizikové chování dětí a mládeže. Jelikož se v tomto zkoumaném zařízení řešily problémy s některými typy rizikového chování, hlavně užíváním psychotropních látek, šikanou a sebepoškozováním, zařadila jsem toto téma do výzkumných otázek. Na dotaz „**Jakou z uvedených psychotropních látek jste zkusili?**“ 66,2 % dotázaných studentů (176 odpovědí) uvedlo alkohol a 37,6 % (100 odpovědí) cigarety, marihuana a jiné drogy se vyskytovaly v odpovědích minimálně. V poslední době byl mezi žáky II. stupně zaznamenán nárůst tendencí ke sebepoškozování, proto další otázka byla zaměřena na toto téma. Na otázku, zda znají někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje, více než polovina respondentů odpověděla „ano“. O tomto problému jsem vedla rozhovor s výchovnou poradkyní ZŠ v Trhových Svinech. Bylo vysloveno podezření, že se u dětí jedná o módní záležitost spojenou s nudou.

Dudová (2018) uvádí, že většina těch, kteří se sebepoškozují, hledají vzor mezi svými kamarády, na sociálních sítích. Málo z nich si uvědomuje nebezpečí návykového a škodlivého chování. Považují to za součást svého sebevyjádření, příslušnosti ke skupině.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Trhové Sviny bylo zjistit, jaké je povědomí dětí II. stupně ZŠ v Trhových Svinech a studentů Gymnázia v Trhových Svinech o fungování tohoto zařízení. Pro tento výzkum byla použita strategie kvantitativního výzkumu s využitím dotazníkového šetření. Výzkumný předpoklad byl ve znění: Povědomí studentů víceletého gymnázia o fungování nízkoprahového zařízení je vyšší než povědomí žáků II. stupně ZŠ v Trhových Svinech. Tato kapitola shrnuje výsledky výzkumu a otázek. Výzkumného šetření se zúčastnilo 266 respondentů. 60 respondentů byli studenti a studentky Gymnázia Trhové Sviny a 206 respondentů byli žáci a žačky ZŠ Trhové Sviny.

Pro výzkum byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu. Byla využita technika dotazníku, který jsem statisticky vyhodnotila. Hlavním způsobem analýzy dat je deskriptivní analýza. U respondentů byla zachována anonymita, dotazníky vyplňovali dobrovolně během výuky. Byli informováni o účelu vyplňovaného dotazníku a následném využití dat z něho získaných. Hypotéza předpokládala, že povědomí studentů gymnázia o fungování nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech je vyšší než povědomí žáků II. stupně ZŠ v Trhových Svinech.

Velmi často si dotazovaní představovali místo, kam docházejí děti, jejichž rodiče nemají dostatek finančních prostředků, nebo lidé s handicapem. Více, než polovina respondentů zná někoho, kdo nízkoprahové zařízení navštěvuje.

Výzkum prokázal velký rozdíl návštěvnosti zařízení a informovanosti dotazovaných, a to podle typu škol, kam žáci docházejí. 40 procent žáků ZŠ II. stupně v Trhových Svinech sledované zařízení někdy navštívilo a gymnazisté potvrdili návštěvu pouze ve 23,3 %. Více jsou informováni a více navštěvují nízkoprahové zařízení žáci II. stupně ZŠ v Trhových Svinech. Nepotvrdil se předpoklad větší informovanosti studentů gymnázia o fungování sledovaného zařízení.

Výsledky tohoto výzkumu ukazují, že mezi školami a nízkoprahovým zařízením neprobíhá větší spolupráce. Bylo by dobré navázat kontakt s výchovnými poradkyněmi obou škol. Sociální pracovníci nízkoprahového zařízení pomocí prezentace v rámci výuky mohou představit zařízení a děti na svou stranu získat nabídkou volnočasových aktivit. Děti nejvíce v dotazníkovém šetření preferovaly výlety, sportovní aktivity a hraní

her. Hlavním cílem je získat důvěru dětí, které v tomto citlivém věku často hledají, jak trávit svůj volný čas. Pokud se nudí, snadno podlehnou různým formám rizikového chování.

Výsledky tohoto šetření by mohly pomoci pracovníkům nízkoprahového zařízení v Trhových Svinech zjistit, jak lépe informovat děti a mládež o fungování tohoto zařízení, a najít způsob, jak získávat nové klienty. V dotazníkovém šetření se ukázalo, že nejvíce by respondenti hledali informace na internetu a webových stránkách města. Při prozkoumání internetových prezentací města jsem informaci a odkaz na Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech našla. Vedoucí sociální pracovnice nízkoprahového zařízení mi sdělila, že v době od března do května 2020 mělo toto zařízení lockdown a služby poskytovaly pouze online, ve formě videohovorů a chatů. Děti tyto služby příliš nevyužívaly. Pracovníci zkoumaného zařízení se snažili být aktivnější na sociálních sítích.

7 Seznam literatury

1. BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., 2003. *Slabikář sociální práce na ulici*. Brno: Doplněk, s. 5-17. ISBN 80-7239-148-8.
2. ČECH, O., ZVONÍČKOVÁ, N., 2017. *Nebezpečí kyberšikany*. České Budějovice: Theia. 136 s. ISBN 978-80-90454-4-0.
3. ČERNÁ, A. et al., 2013. *Kyberšikana*. Praha: Grada. 168 s. 978-24-4585-5.
4. DOLEJŠ, R., OREL, M., 2017. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako predátor tohoto chování*. Univerzita Palackého v Olomouci. 103 s. ISBN 978-80-244-5252-4.
5. FISCHER, S., ŠKODA, J., 2014. *Sociální patologie*. 2. vydání. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
6. HÁJEK, B., et al., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vydání. Praha: Portál. 240 s. ISBN 978-80-262-0030-7.
7. HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. 173 s. ISBN 80-7178-9275.
8. HUTYROVÁ, M., et al., 2019. *Děti a problémy v chování*. Praha: Portál. 207 s. ISBN 978-80-262-1523-3.
9. CHRÁSTKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. vydání Praha: Grada. 256 s. ISBN: 978-80-271-9225-0.
10. IVANOVÁ, K., OLECKÁ, J., 2010. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti online*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s. 43 s. cit. 2021-07-5-15. ISBN 978-80-87240-33-5. Dostupné z: http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/41metodologie_vedecko-vyzkumne_cinnosti.pdf
11. JANOŠOVÁ, P. et al., 2016. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada. 416 s. ISBN 978-80-247-2992-3.
12. JANOŠOVÁ, P., ŘÍČAN, P., 2010. *Jak na šikamu*. Praha: Grada. 160 s. ISBN 978-80-247-2991-6.

13. JEDLIČKA, R., 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova*. Praha: Grada. 280 s. ISBN 978-80-271-0096-5.
14. JEDLIČKA, R., 2011. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál. 248 s. ISBN 978-80-7367-788-6.
15. JEDLIČKA, R., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5447-5.
16. KABÍČEK, P. et al., 2014. *Rizikové chování v dospívání*. Praha: Triton. 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.
17. KAJANOVÁ, A., 2014. *Sociální patologie*. ZSF JU v Českých Budějovicích. 88 s. ISBN 978-80-7394-449-0.
18. KAPLÁNEK, M., 2012. *Čas volnosti-čas výchovy* 1. vydání Praha: Portál. 25–149s. ISBN 978-80-262-0450-3.
19. MARTÍNEK, Z., 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. vydání. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-5309-6.
20. MATOUŠEK, O. et al., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál, s. 169-177. ISBN 978-80-262-0213-4.
21. MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., 2011. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
22. MIOVSKÝ, M. et al., 2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Togga. 262s. ISBN 978-80-87258-47-7.
23. NEŠPOR, K., 2011. *Návykové chování a závislost*. 4. vydání. Praha: Portál. 176 s. ISBN 978-80-7367-908-8.
24. NIELSEN- SOBOTKOVÁ, V., 2014. *Rizikové chování v adolescenci*. Praha: Grada. 152 s. ISBN 978-80-247-4042-3.
25. OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN 978-80-87240-33-5.

26. PÁVKOVÁ, J., 2014. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova. 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6.
27. PLATZNEROVÁ, A., 2009. *Sebepoškozování*. Praha: Galén. 159 s. ISBN 978-807-262-606-9.
28. POSPÍŠILOVÁ, H., 2010. *Mládež, hodnoty a volný čas*. Olomouc: Hanex. 272s. ISBN 978-80-7409-036-3.
29. PROCHÁZKA, M., 2019. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. Praha: Pasparta Publishing, s.r.o. 123 s. ISBN 978-80-88290-28-5.
30. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 192s. ISBN 978-80-247-3006-6.
31. SMOLÍK, J., 2017. *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova Univerzita. 278 s. ISBN 978-80-7509-498-8.
32. VÁGNEROVÁ, K. et al., 2009. *Minimalizace školní šikany*. Praha: Portál. 152 s. ISBN 978-80-7367-611-7.
33. ZOUBKOVÁ, I., 2002. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk. s. 118-119. ISBN 80-86473-08-2.

Online zdroje

DISKUSE: Dudová (2018)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – Agentura pro sociální začleňování. Agentura pro sociální začleňování – Odbor pro sociální začleňování (Agentura) je jedním z odborů MMR ČR. Agentura je vládním nástrojem na podporu obcí, které řeší problematiku sociálního vyloučení. [online]. Copyright © 2021 [cit. 05.08.2021]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/socialni-sluzby/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-a-mladez/NZDM>:

NOVOTNÁ, Karolína. Sebepoškozování jako „cool“ věc z TikToku. Sociální sítě problém zesilují. Idnes [online]. [cit. 2021-8-9]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/sebepozkozovani-tik-tok-psychicke-zdravi-socialni-site.A210617_092857_domaci_knn

Salesiánské středisko mládeže – České Budějovice. Salesiánské středisko mládeže –
České Budějovice [online]. Copyright © 2021 [cit. 05.08.2021]. Dostupné z:
<https://www.sasmcb.cz/>

StreetWork. StreetWork [online]. Copyright © 2006 [cit. 09.08.2021]. Dostupné z:
<https://www.streetwork.cz/archiv/clanky/detail/3101/vyvoj-sluzby-nzdm-v-ceske-republice-a-vize-nzdm-2030>

StreetWork. StreetWork [online]. Copyright © 2006 [cit. 09.08.2021]. Dostupné z:
https://archiv.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=703.

8 Seznam příloh, tabulek a obrázků

Přílohy

Příloha 1 Dotazník	69
Příloha 2 Podotázky vytvořené z otevřených otázek	72

Tabulky

Tabulka 1 Škola	33
Tabulka 2 Pohlaví	34
Tabulka 3 Věk.....	35
Tabulka 4 Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?	36
Tabulka 5 Viděl/a jsi někde leták upozorňující na Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?.....	37
Tabulka 6 Navštívil/a jsi někdy nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?.....	38
Tabulka 7 Pokud ano, bylo to v rámci školní exkurze?	39
Tabulka 8 Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?	40
Tabulka 9 Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?.....	41
Tabulka 10 Kde bys hledal informace o Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech?	42
Tabulka 11 Který program Nízkoprahového centra v Trhových Svinech tě zajímá?	43
Tabulka 12 Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?.....	44
Tabulka 13 Co víš o klubu Archa v Trhových Svinech? (možnost více odpovědí)	45
Tabulka 14 Komu se svěřuješ, když tě něco trápí?.....	46
Tabulka 15 Jak trávíš svůj volný čas? (možnost více odpovědí).....	47
Tabulka 16 Zkusil/a jsi některou z uvedených psychotropních látek?	48
Tabulka 17 Znáš někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje?	49
Tabulka 18 Chtěl/a sis někdy ublížit?.....	50
Tabulka 19 Návštěva podle školy	52
Tabulka 20 Diskuze o zařízení podle školy	53
Tabulka 21 Otázka č. 9 podle školy	54

Obrázky

Obrázek 1 Škola.....	33
Obrázek 2 Pohlaví.....	34
Obrázek 3 Věkové rozdělení.....	35
Obrázek 4 Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?	36
Obrázek 5 Viděl/a jsi někde leták, který by tě na nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech upozornil?	37
Obrázek 6 Navštívil/a jsi někdy Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?	38
Obrázek 7 Pokud ano, bylo to v rámci školní exkurze?	39
Obrázek 8 Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?.....	40
Obrázek 9 Znáš někoho ve svém okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?.....	41
Obrázek 10 Kde bys hledal informace o Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech?	42
Obrázek 11 Který program Nízkoprahového centra v Trhových Svinech tě zajímá?	43
Obrázek 12 Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?.....	44
Obrázek 13 Co víš o klubu Archa v Trhových Svinech?	45
Obrázek 14 Komu se svěřuješ, když tě něco trápí?	46
Obrázek 15 Jak trávíš svůj volný čas?	47
Obrázek 16 Zkusil/a jsi některou z uvedených psychotropních látek? (možnost více odpovědí)	48
Obrázek 17 Znáš někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje?	49
Obrázek 18 Chtěl/a sis někdy ublížit?	50
Obrázek 19 Návštěva podle školy	52
Obrázek 20 Diskuze o zařízení podle školy.....	53
Obrázek 21 Otázka č. 9 podle školy	54

DOTAZNÍK

Milí studenti,

Cílem tohoto dotazníku je zjistit, kolik toho víte o Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech. Dotazník vyplňujete anonymně. Tento dotazník slouží k výzkumu mé bakalářské práce. V klidu si přečtete otázky, v některých, můžete zvolit více odpovědí.

Pokyny pro vyplnění:

U některých otázek vyberte jednu z možností, u jiných, které jsou označeny, vyberte jednu nebo více možností a kde je prostor na dopsání, napište odpověď vlastními slovy.

Otázky

1. vyber z následujících možností:

- a) jsem studentem, studentkou Gymnázia Trhové Sviny
- b) jsem žákem, žačkou ZŠ Trhové Sviny

2. vyber z následujících možností:

- a) jsem dívka
- b) jsem chlapec

3. napiš svůj věk:

4. Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?

5. Viděl/a jsi někde leták, který by tě na Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech upozornil?

- a) ano
- b) ne

6. Navštívil/a jsi někdy Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

- a) ano
- b) ne

7. Pokud ano, bylo to v rámci školní exkurze?

- a) ano
- b) ne

8. Mluvili jste ve škole při vyučování o nízkoprahovém zařízení?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, co jste si říkali?

9. Znáš někoho ze svého okolí, kdo navštěvuje Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech?

- a) ano
- b) ne

10. Kde bys hledal informace o Nízkoprahovém zařízení Trhových Svinech? Můžeš vybrat jednu nebo více možností

- a) Facebook
- b) Twiter
- c) Tik tok
- d) Instagram
- e) Omegle chat
- f) jinde (napiš kde)

11. Který z programů v Nízkoprahovém zařízení v Trhových Svinech by tě zajímal? (můžeš vybrat více možností)

- a) výlety
- b) hraní společenských her
- c) tvořivá dílna
- d) sportovní hry

12. Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?

–

13. Co víš, o klubu Archa v Trhových Svinech?

–

14. Komu se svěřuješ, když tě něco trápí? Vyberte jednu nebo více odpovědí.

- a) otec
- b) matka
- c) sourozenec
- d) kamarád
- e) není komu

15. Jak trávíš svůj volný čas?

16. Zkusil /a jsi některou z uvedených psychoaktivních látek, můžeš vybrat více možností

- a) alkohol
- b) cigarety
- c) marihuana
- d) jiné drog
- e) nezkusil/a

17. Znáš někoho ve svém okolí, kdo se sebepoškozuje? Vyberte jednu odpověď

- a) ano
- b) ne

18. Chtěl/a sis někdy ublížit? Vyberte jednu odpověď

- a) ano
- b) ne.

Děkuji vám za čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.

Z OTEVŘENÝCH OTÁZEK VYTVOŘENÉ PODOTÁZKY

4. Co myslíš, že znamená pojem nízkoprahové zařízení?

- a) sociální služba
- b) bezpečné místo, kde tráví mládež volný čas
- c) nevím
- d) ostatní (pro hendikepované, psychicky labilní, lidé bez finančních prostředků)

–

12. Čím by tě Nízkoprahové zařízení v Trhových Svinech zaujalo, abys využíval/a jeho služby?

- a) PC hry, zábava, sport
- b) doučování
- c) psychická podpora, povídat si s někým
- d) nevím

13. Co víš, o klubu Archa v Trhových Svinech?

- a) nevím
- b) chodí tam invalidi, senioři
- c) místo, kde můžu trávit volný čas. Kam se chodím svěřovat

15. Jak trávíš svůj volný čas?

- a) kamarádi
- b) brigáda
- c) s rodinou
- d) ostatní (PC, televize, koníčky, chodím ven)